

Η ΚΑΣΤΑΛΙΑ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙ.

Ἡ πρώτη βιβλιοθήκη, περὶ ἧς ἀναφέρει ἡ Ἱστορία, εἶναι ἐκείνη, ἣν ἰδρυσεν ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Ὀσμανδίας (Σέμφος), μετὰ τὸ τοῦ εἰκοστοῦ καὶ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος Π. Χ. ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων αὐτοῦ εἰς Ὠβάς. Ἐπὶ τῆς θύρας τῆς βιβλιοθήκης ταύτης, ἣν εἶχον ἐνομασεὶ Ἰεράν, ἀνεγινώσκето, ὡς λέγει Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, «Φαρμακεῖον τῆς ψυχῆς.» (ΕΤΟΣ Α΄. Φυλλ. Ε΄.—Ἰούλιος 1861.)

Μετὰ τὴν βιβλιοθήκην ταύτην, κατὰ τὰς ἰστορικοὺς ἀποδείξεις, γινώσκουμεν τὴν συστηθεῖσαν παρὰ Πεισιστράτου. Οὗτος συνέλαβε μέγαν ἀριθμὸν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν χειρογράφων, καὶ ἰδρυσεν εἰς Ἀθήνας τὴν πρώτην δημοσίαν βιβλιοθήκην. Οἱ Ἀθηναῖοι προσεπάθησαν μεγάλως εἰς τὸ νὰ τὴν πλουτίσωσιν ἄλλ' ὅταν εἰσέβαλεν ὁ Εὐέρξης διέταξε νὰ μεταφέρωσιν ἅπασαν τὴν

βιβλιοθήκην εἰς Περσίαν. Μετὰ πολλοὺς χρόνους, ὁ βασιλεὺς Σέλευκος Νικάνωρ τὴν ἀπέδωκε πάλιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Ὁ Ἀθήναιος μᾶς διέσωσε τὰ ὀνόματα τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες εἶχον τὰς πλουσιωτέρας βιβλιοθήκας. Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ ἑξῆς: Πολυκράτης τύραννος τῆς Σάμου, Εὐκλείδης ὁ Ἀθηναῖος, Νικοστράτης ὁ Κύπριος, ὁ ποιητῆς Εὐριπίδης καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, τοῦ ὁποῦ ἡ βιβλιοθήκη, ἀφοῦ μετέβη εἰς χεῖρας τοῦ Θεοφράστου καὶ τοῦ Νηλίου, ἠγοράσθη ὕστερον παρὰ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου.

Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας, ἡ πλουσιωτέρα πασῶν τῶν τῆς ἀρχαιότητος, συνέστη παρὰ Πτολεμαίου Α. τοῦ Σωτῆρος περὶ τὸν τρίτον Π. Χ. αἰῶνα. Ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Σωτῆρος ἐπλουτίσθη ἔτι μᾶλλον. Κατὰ τὸν Στράβωνα, τὴν τῶν βιβλιοθηκῶν διάταξιν εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου ἐδίδαξεν ὁ Ἀριστοτέλης.

Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, ὁ ἐπιστάτης τῆς βιβλιοθήκης ταύτης, προσεπάθει πάσαις δυνάμεσιν εἰς τὸ συλλέγειν πανταχόθεν ὅσα βιβλία ἐφαινοντο αὐτῷ ἄξια ἵνα πλουτίσῃ τὴν βιβλιοθήκην. Ἡμέραν τινὰ, ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως, ἀπήντησεν ὅτι ὑπάρχουσι διακόσμιαι χιλιάδες βιβλίων, καὶ ὅτι ἤλπιζεν ἐντὸς μικροῦ χρόνου ἢ ἀναγγεῖλη αὐτῷ ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνέβη μέχρι τῶν 500 χιλιάδων.

Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ἐπλουτίσθη ἔτι μᾶλλον ὕστερον παρὰ τῶν διαδόχων τοῦ Πτολεμαίου, καὶ ἰδίως παρὰ τοῦ Εὐεργέτου, ὅστις μετεχειρίζετο τὸν ἀκόλουθον τρόπον πρὸς αὐξήσιν τῶν βιβλίων: Ὅσα βιβλία εἰσέρχοντο εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὰ ἐπεμπεν εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀλεξανδρείας, ὅπου οἱ ἀντιγραφεῖς ἀντέγραφον ταῦτα· εἶτα ἀπέδιδε τὰς ἀντιγραφὰς καὶ ἐκράτει διὰ τὴν βιβλιοθήκην τὰ πρωτότυπα. Ἐζήτησε παρὰ τῶν Ἀθηναίων τὰ συγγράμματα τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Αἰσχύλου, ἀντέγραψεν αὐτὰ μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας, ἀπέδωκε τοῖς Ἀθηναίοις τὰς ἀντιγραφὰς, ὁμοῦ καὶ 15 τάλαντα.

Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ἔσχε μέχρι τῶν ἑπτακοσίων χιλιάδων βιβλίων· ἐξ αὐτῶν αἱ μὲν 400 χιλιάδες εὐρίσκοντο εἰς τὸ Βρουχέιον, αἱ δὲ 300 χιλιάδες εἰς Σεραπίειον. Ὅτε ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ κατέκτησε τὴν Ἀλεξανδρείαν, τότε ἐκάη ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Βρουχείου, καὶ εἶχε μείνει μόνον ἡ τοῦ Σεραπίειου. Μετὰ ταῦτα ἡ βιβλιοθήκη αὕτη μεγάλως ἐπλουτίσθη, διότι εἶχον ἐνώσει μετ' αὐτῆς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Περγᾶμου, ἣν ὁ Ἀντώνιος εἶχε δωρήσει εἰς τὴν βασιλισσάν Κλεοπάτραν· ἐσώζετο δὲ μέχρι τῆς καταστροφῆς τοῦ ναοῦ τοῦ Σεράπιδος ἐπὶ τοῦ Θεοδοσίου.

Ὁ θεμελιωτῆς τῆς βιβλιοθήκης τῆς Περγᾶμου ὑπῆρξε, κατὰ τὸν Στράβωνα, ὁ Εὐμένης, υἱὸς Ἀττάλου τοῦ Α. τὸν δεύτερον Π. Χ. αἰῶνα. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ὅτε ἐδόθη εἰς τὴν Κλεοπάτραν, συνέκειτο ἐκ διακοσίων χιλιάδων τόμων ἀπλῶν, δηλαδὴ μὴ ἐμπεριέχοντος ἐκάστου τόμου, εἰμὴ ἓν μόνον βιβλίον τῆς αὐτῆς συγγραφῆς, διὰ τοῦτο ἄς μὴ φανώσιν ἡμῖν μεγάλοι οἱ ἀριθμοὶ 500 καὶ 700 χιλιάδες.

Ὁ πρῶτος, ὅστις ἀναφέρει περὶ τῆς πυρποληθείσης βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τῶν Ἀράβων, εἶναι ὁ Ἀβδούλ-Λατῆφ ἰατρὸς Ἄραψ ἐκ Βαγδατίου, ἀποθανὼν τὸ 1234, δηλαδὴ 594 ἔτη μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς βιβλιοθήκης. Λέγει δὲ οὕτως: « Ἄνωθεν τῶν στηλῶν ὑπάρχει θόλος, στηριζόμενος ἐπὶ τῶν στηλῶν αὐτῶν. Νομίζω ὅτι τὸ κτίριον αὐτὸ ἦν ἡ στοᾶ, ὅπου ἐδίδασκεν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ μετ' αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἡ Ἀκαδημία, ἣν εἶχεν ἰδρύσει ὁ Ἀλέξανδρος ὅτε ἐκτίσε τὴν Ἀλεξανδρείαν, καὶ ὅπου ὑπῆρχε καὶ ἡ βιβλιοθήκη, ἣν εἶχε καύσει ὁ Ἀμρού-βεν-Ἀλάς, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ὀμάρ. »

Ὁ ἱστορικὸς καὶ ἰατρὸς Ἄραψ Ἀβουλφάρ-βραδ, ἀποθανὼν τὸ 1286, λέγει εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς Δυναστικῆς αὐτοῦ ἱστορίας, « Ἰωάννης ὁ γραμματικὸς ἔζη καθ' ἓν χρόνον ὁ Ἀμρού-βεν-Ἀλάς

» εἶχε κατακτῆσαι τὴν Ἀλεξανδρείαν. Οὐ-
» τος εἶχεν ἔλθει πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Ἀμ-
» ρού, ὅστις μαθὼν ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦν κάτο-
» χος παιδείας τὸν ὑπέδεχθη καλῶς. Ἀκού-
» σας δὲ παρ' αὐτοῦ, λαλοῦντος περὶ φιλο-
» σοφίας, ἧτις ἦν τότε ἄγνωστος τοῖς Ἄραψιν,
» ἔμεινεν ἐκπληκτος. — Ὁ Ἰωάννης λέγει
» ἡμέραν τινὰ τῷ Ἀμρού: « Ἐκυρίευσας
» τὴν Ἀλεξανδρείαν καὶ ἔγεινες Κύριος ὁ-
» λων τῶν θησαυρῶν αὐτῆς. Κράτησον ὅ,τι
» σοὶ ἀναγκαῖοι, ἀλλ' ὅ,τι δὲν σοὶ ἀναγκαῖοι
» ἤθελεν εἶσθαι καλὸν νὰ τὸ ἀφήσῃς εἰς
» ἡμᾶς. — Καὶ τίνα εἰσὶν ἐκεῖνα, ὧν ἔχετε
» ὑμεῖς ἀνάγκην; ἠρώτησεν ὁ Ἀμρού.—
» Ταῦτα εἰσὶ τὰ φιλοσοφικὰ βιβλία, τὰ εὐ-
» ρισκόμενα μεταξὺ τῶν θησαυρῶν τῶν
» βασιλέων. » Ὁ Ἀμρού ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν
» ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ ταῦτα ἄνευ τῆς
» ἀδείας τοῦ Ἐμίρου Ἄλ-Μουμένια-Ὀμάρ-
» βεν-Ἀλχατάβ. Ἐγραψε πρὸς τὸν Ὀμάρ,
» ὁ δὲ Ὀμάρ ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς: « Ὅσον
» δὲ διὰ τὰ βιβλία, περὶ ὧν μοι γράφεις,
» ἂν τὸ ἐμπεριεχόμενον εἰς αὐτὰ ἦναι σύμ-
» φωνον μὲ τὸ βιβλίον τοῦ Θεοῦ (τὸ κορά-
» νιον), τότε, ἀφοῦ τοῦτο ὑπάρχη, τὰ λοι-
» πὰ εἰσὶ περιττὰ· ἂν πάλιν, ὅ,τι ἐμπεριέ-
» χουσι ταῦτα εἰσὶν ἐναντία πρὸς τὸ θεῖον
» αὐτὸ βιβλίον, τότε αὐτῶν ἀνάγκην δὲν
» ἔχομεν. Διάταξον λοιπὸν τὴν καταστρο-
» φὴν των. » Κατὰ συνέπειαν, ὁ Ἀμρού-
» βεν-Ἀλάς διεμοίρασε πάντα τὰ βιβλία
» εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Ἀλεξανδρείας, ὅπου
» ἐκάθισαν εἰς διάστημα ἑξ' μηνῶν. »

Κατὰ τὸν Γίβωνα καὶ τινες ἄλλους, τὰ λουτρὰ τῆς Ἀλεξανδρείας ἦσαν 4,000. Τὰ βιβλία τῆς Ἀλεξανδρείας δὲν ἦσαν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τόσον πολλὰ, ὥστε ἢ ἀπαιτήσῃσι τοσοῦτον χρόνον, καὶ τόσας χιλιάδας λουτρῶν διὰ νὰ καῶσι.

Κατὰ τὸ 390, δηλαδὴ 250 ἔτη πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν, ἡ μόνη δημοσία βιβλιοθήκη εἶχε σχεδὸν καταστραφῆ· ἐξ ἐκεῖνης δὲ τῆς ἐποχῆς, οὐδεὶς τῶν συγγραφέων ἀναφέρει, ὅτι ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπλουτίσθη

ἐκ νέου· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἂν ὑπῆρξε, διατί νὰ σιωπῶσιν οἱ πρὸ τοῦ Ἀβουλφάρ-βραδ συγγραφεῖς περὶ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς ὑπὸ τῶν μωαμεθανῶν; Διατί ὁ Εὐτύχιος πατριάρχης Μελχίτης τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἱστορικὸς Ἄραψ τῆς ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος δὲν ἐποίησε μνείαν τοιοῦτου μεγάλου γεγονότος, ἐνῶ οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔζησεν ἐκεῖ, καὶ περιγράφει μετὰ λεπτομερείας τὰ τῆς κατακτῆσεως τῆς Ἀλεξανδρείας; βεβαίως οὗτος θὰ ἦτο μᾶλλον κατάλληλος νὰ γράψῃ, ἢ ὁ Ἀβουλφάρ-βραδ, ὅστις ἔζη εἰς τὰ σύνορα τῆς Μηνίας ἑξ' αἰῶνας μετὰ τὰ συμβάντα ταῦτα.

Ἴδου πῶς ἠπατήθησαν οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς, λέγει ὁ Lalanne:

Εἰς τὸ Βιβλιογραφικὸν Λεξικὸν τοῦ Κατζί Κάλφα, συγγραφεῖς τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, ὑπάρχει εἰς τὸ ἄρθρον, Φιλοσοφικὴ Ἐπιστήμη, τὸ ἑξῆς χωρίον ἀντιγεγραμμένον, Ἀραβός τινος συγγραφεῖς τοῦ ὀγδόου αἰῶνος:

Ὁ ἔβν-Καλδούν ἐν τοῖς ἱστορικοῖς αὐτοῦ Προλεγόμενοις, λέγει: « Ὅτι οἱ Μωαμεθανοὶ εἰσέβαλον εἰς τὰς πόλεις τῆς Περσίας καὶ ἔλαβον ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτῶν πολλὰ βιβλία· ὁ Σαάδ, υἱὸς τοῦ Ἀβού-Βάκκα, ἐπέστληε πρὸς τὸν Ὀμάρ, ζητῶν παρ' αὐτοῦ τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ μεταφέρῃ ταῦτα εἰς τὴν χώραν τῶν μωαμεθανῶν. Ὁ Ὀμάρ ἀπεκρίθη, « Πίψατε αὐτὰ εἰς τὸ ὕδωρ, καθότι, ἂν ὅ,τι ἐμπεριέχουσι ἦναι ἱκανὸν ἵνα διευθῆναι τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὁ Θεὸς μᾶς διέυθυνε δι' ἄλλου βιβλίου ἀνωτέρου ἂν ἀπεναντίας ὅ,τι ἐμπεριέχουσι δὲν ὀδηγῆ πρὸς τὴν εὐθείαν ὁδὸν, ὁ Θεὸς μᾶς διεφύλαξεν. » Ἐρῶνψαν λοιπὸν τὰ βιβλία εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὸ πῦρ, καὶ οὕτως ἐχάθησαν αἱ ἐπιστήμαι τῶν Περσῶν. »

Ὁ ἱστορικὸς Ἄραψ τοῦ ὀγδόου αἰῶνος ὁμιλεῖ περὶ τῶν βιβλίων τῶν Περσῶν, ὅτι ὁ Ἀβουλφάρ-βραδ μετὰ πέντε αἰῶνας ὁμίλησε περὶ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας.

ας. Μόνον, δὲν εἶναι ὁ Ἄμάρ, ἀλλ' ὁ Σαὰδ, ὁ ζητῶν τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Ὁμάρ, οὐτινος ἢ ἀπάντησις εἶναι ὁμοία καὶ εἰς τὰς δύο περιστάσεις. Ἡ πρώτη διήγησις ἔδωκεν ἀναμφιβόλως γέννησιν εἰς τὴν δευτέραν, καὶ νομίζομεν, ἐξακολουθεῖ ὁ Lalanne, ὅτι συνέβη εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὅ,τι καὶ εἰς τὴν Δύσιν κατὰ τὸν Μεσαιῶνα, ὅπου οἱ Χριστιανοὶ ἐδέχοντο εὐκόλως τὰς παραδόσεις τῶν γειτόνων λαῶν, μεταβάλλοντες αὐτὰς ὀλίγον.

Προσθέσωμεν ὀλίγα τινὰ ἀκόμη πρὸς διαβεβαίωσιν τῶν ἀνωτέρω:

Αἱ βιβλιοθήκαι αἴτινες κατέστησαν τὴν Ἀλεξάνδρειαν μίαν τῶν λαμπροτέρων πόλεων τοῦ κόσμου, ἄφησαν ἀσθενεῖς ἀναμνήσεις εἰς τὸ πνεῦμα τῶν λαῶν τῆς Αἰγύπτου. Οἱ λαοὶ διατηροῦσιν ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὴν τελευταίαν καταστροφὴν, καὶ εἰς ἐκείνην ἀποδίδουσι πάντοτε πάντα τὰ μεταγενέστερα συμβάντα, ὧν ἡ ἀληθὴς αἰτία τοῖς εἶναι ἄγνωστος. Τοιοῦτοντι συνέβη καὶ εἰς τοὺς ἱστορικοὺς, οὓς ἐμνημονεύσαμεν ἤδη. Οὗτοι ἀγνοοῦντες ποῦν ἀποδώσῃ τὴν καταστροφὴν τῆς περιφήμου βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξάνδρειας, ἐδέχθησαν παράδοσιν τινα τοῦ αἰῶνός των ἀποδίδουσαν ταύτην εἰς τοὺς Ἀραβας, καὶ δὲν ἔλαβον τὸν κόπον νὰ μάθωσιν, ὅτι πολὺ πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἀράβων, εἶχον καταστροφῇ αἱ βιβλιοθήκαι αὐταί.

Τινὲς, ἵνα ἀθώωσιν τὸν Ὁμάρ, ἐν κατηγορεῖ ὁ Ἀβουλφάρραδ, λέγουσιν ὅτι οἱ Ἀραβες ἐσεδάσθησαν ἀεὶποτε τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα εὗρισκον εἰς τοὺς λαοὺς, οὓς ἐξουσίαζον. ἀλλὰ τοῦτο φαίνεται ψευδές, ἐκ τῶν ἐξῆς:

« Οἱ Φιλόσοφοι, λέγει ὁ Ἐβν-Καλδούν, ἦσαν πάντοτε πολλοὶ αὐτῶν ὀλίγα τινὰ συγγράμματα διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν. Τί ἔργειαν τὰ ἐπιστημονικὰ τῶν Περσῶν συγγράμματα, ἀφοῦ λέγουσιν ὅτι ὁ Ὁμάρ δὲν τὰ κατέσρεψε; Τί τὰ τῶν Χαλδαίων, τῶν Συρίων, τῶν Βαβυλωνίων;... Ποῦ εἶναι τὰ συγγράμματα τῶν Αἰγυπτίων, ἅτινα εἰσὶ προγενέστερα αὐτῶν; Μόνον ἐνὸς λαοῦ τὰ

» συγγράμματα ἔφθασαν μέχρις ἡμῶν, καὶ ταῦτα εἰσὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων. » (α)

Ὁ Χατζῆ Κάλφας λέγει εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Βιβλιογραφικῶ Ἀεξικῶ αὐτοῦ:

« Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ Ἰσλαμισμού, οἱ Ἀραβες δὲν ἐσπούδαζον ἄλλο, εἰμὴ τὰ νομικὰ βουλευμάτα, ἅτινα ὑπῆρχον ἐντὸς τοῦ κώδικος αὐτῶν, τὴν γλῶσσαν των καὶ τὴν ἰατρικὴν. Ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῶν ἐπιστημῶν, σκοπὸν εἶχε νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀγγόνην τῆς πίστεως των καὶ τῶν δογμάτων τοῦ Ἰσλαμισμού καὶ νὰ προλάβῃ τὰ κακὰ, ἅτινα αἱ γνώσεις, αἱ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλλιεργούμεναι, ἠδύναντο νὰ ἐπιφέρωσιν εἰς τὴν νέαν αὐτῶν θρησκείαν. Λέγουσι μάλιστα, ὅτι εἰς τοσαύτην ὑπερβολὴν εἶχον φθάσει, ὥστε ὅσα βιβλία ἀπῆντων εἰς τὰς πόλεις, ἄς κατέκτων τὰ ἔκαιον. »

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω, φαίνεται ὅτι καὶ τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἀλεξάνδρειας ἠδύναντο νὰ πυρπολήσωσιν ἢ ἄλλως πως νὰ καταστρέψωσιν, ἂν εἰσέβαλλον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν πρὸ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς.

(ἀκολουθεῖ)

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

(Συνέχεια. ὄρα φυλλάδ. Δ')

Ἡ Ἐλευθέρα βούλησις.

Αἴσθημα, Λόγος, ταῦτα εἰσὶν, ὡς εἶδομεν Κύριοι, τὰ δύο πρῶτα τῆς ἡμετέρας φύσεως στοιχεῖα. Ἐκεῖνο μὲν διατίθησιν ἡμᾶς

(α) Φαίνεται ὅτι οἱ Ἀραβες ὑπὲρ πάν ἄλλο, ἐσεδάσθησαν τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων.

πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὸν καταρτισμὸν, ἐπιβρῶνουν καὶ ἐνισχύον τὰς ἐνεργούς ἡμῶν δυνάμεις· οὗτος δὲ ὀρίζει τὸν σκοπὸν τῆς ἡμετέρας ἐνεργείας, παρέχει ἡμῖν τὴν γνώσιν τοῦ φυσικοῦ κόσμου, τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἡμῶν ἀτομικότητος, ἐυθυμίζει καὶ κατακυροῖ τὰς ἡμετέρας κρίσεις, κανονίζει τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις καὶ διατηρεῖ τὸ ἀτελές εἰς διηνεκὴ μετὰ τοῦ Τελείου λογικὴν συγκοινωνίαν. Ἀλλ' ἐπ' ἀμφοτέρα ταῦτα οὐδεμίαν ἄμεσον ἐπιβρῶν δυνάμει ἵνα ἐξασκήσω.

Τρόντι, ποικίλα καὶ ἀλλεπάλληλα αἰσθήματα γεννῶνται καὶ ἐνεργοῦσιν ἐν ἐμοὶ ἀκαταπαύστως. Ὅτε μὲν διατελῶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς ἡδονῆς, ὅτε δὲ πάλιν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἄλγους. Διὰ βαθμολογικῆς τινος μεταστάσεως μεταβαίνω λεληθῶτως ἀπὸ τῆς μιᾶς καταστάσεως εἰς τὴν ἑτέραν. Καθ' ἅπαντα δὲ τὸν χρόνον τοῦ κράτους αὐτῶν, οὐδεμίαν ἀναγκαίαν συνδρομὴν δύναμαι ἵνα τοῖς χορηγήσω. Εἶμαι τὸ θέατρον, οὕτως εἶπεῖν, τῶν αἰσθημάτων μου, μὴ δυνάμενος οὔτε ἵνα παραγάγω ταῦτα, ἐὰν μὴ ὑπάρχωσιν, οὔτε ἵνα ἐξορίσω, ἐὰν μὲ καταλαμβάνωσιν. Ἰψίσταμαι ἀναποδράστως τὴν δυνάμιν αὐτῶν, κατ' οὐδὲν ἕτερον ἰσχύων ἢ μόνον παρέχων προσφόρους εὐκαιρίας πρὸς τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τῶν παραγόντων αὐτὰ νόμων, ἢ παλαιῶν κατ' αὐτῶν καὶ ἀποστερωθῶν αὐτὰ τῆς προσοχῆς μου, ὅπως ἀμβλύνω διὰ τοῦ ἔθους τὴν ὀξύτητα αὐτῶν. Τοσοῦτῳ δὲ μᾶλλον βεβαιούμαι περὶ τῆς ἐνστιγματικῆς αὐτῶν ἐνεργείας, καθόσον οὐδέποτε ἤθελον λάβει τὴν γνώσιν τῆς ἐν ἐμοὶ ὑπάρξεως αὐτῶν, ἐὰν μὴ προηγουμένως ταῦτα μὲ διβεβαίουν διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων των περὶ αὐτῆς. Καὶ τοῦτο ἀποδείκνυσιν τρανώτατα ὅτι, εἰ καὶ ἔχω πλήρη τοῦ αἰσθήματος συναίσθησιν, καὶ ὅτε μὲν συντελῶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ, ὅτε δὲ πάλιν ἀγωνίζομαι ὅπως ἀναστείλω τὴν ὁρμὴν του, τοῦτο καὶ οὕτως ὑψίσταται ἀνεξαρτήτως ἐμοῦ, ὥστε τὸ ἐγὼ, ἐὰν μοὶ ἐπιτρέπηται ἢ ἐκφρασις αὐτῆ, οὐκ ἔστι τὸ αἴσθημα.

Ἐν μέσῳ δὲ τῆς ἀστάτου καὶ ἀλόγου φωνῆς τῶν αἰσθημάτων ἀναφαίνεται καὶ ὁ Λόγος· φωνὴ ἰσρά, φωνὴ θεῖα, κήρυξ τῆς Ἀληθείας καὶ τῆς πραγματικότητος, διδάσκαλος τῆς δικαιοσύνης, νομοθέτης τοῦ ἀπαραγοῦ, καθήκοντος δικαστῆς ἀπροσωπόληπτος, ἀδέκατος, τῆς βαρυθυμίας παρήγορος, τῆς μισθαποδοσίας προάγγελος, δυνάμις ἀκάματος, ἀμετακίνητος, εἰκὼν καὶ σύμβολον τοῦ Ἀναλλοιώτου, διατρανοῦται ἐν ἐμοὶ, ὀριστικῶς καὶ ἐλλόγως εἰς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ κατεργασίαν προτρέπων. Διδάσκει, ἐλέγχει, ὑποχρεοῖ. Οὐδέποτε βιαίαν καὶ καταναγκαστικὴν ἐπιβρῶν ἐξασκεῖ. Οὐδέποτε ἐξέρχεται τοῦ διαγεγραμμένου αὐτῷ κύκλου. Εἰς πάντα χρόνον, εἰς πάντα χωρὸν, κατὰ πᾶσαν περιπέτειαν τοῦ βίου, οὗτος διατελεῖ ὁ αὐτός, οὐδέποτε παλινφθῶν, οὐδέποτε διαστρεφόμενος. Ἐγὼ εἶμαι τὸ διηνεκές ἀντικείμενον τῆς ἐνεργείας του. Οὐδεμίαν συστηματικὴν ἐπιβρῶν δύναμαι ἵνα ἐξασκήσω ἐπ' αὐτοῦ. Εἶναι φωνὴ, τὴν ὁποίαν δὲν δύναμαι ἵνα παύσω. Ἐκεῖνος βεβαιοῖ· ἐγὼ πιστεύω. Ἐκεῖνος συμβουλεύει· ἐγὼ ὑπακούω. Ἐκεῖνος ἐλέγχει· ἐγὼ ὑποφέρω. Συναίσθημαι αὐτὸν ἐν ἐμοὶ ἀπαύστως ἐνεργοῦντα καὶ οὐδέποτε οὐδόλως ὑπ' ἐμοῦ κἄν μικρὸν παθαινόμενον. Ἀναγνωρίζω τὸ ὑπεροχὸν αὐτοῦ. Εἶμαι μάρτυς τοῦ μεγαλείου του. Ἐν λόγῳ, ἐννοῶ τρανώτατα ὅτι ὑπάρχει μὲν καὶ οὗτος ἐν ἐμοὶ· ἔχω πλήρη συνείδησιν αὐτοῦ, ἐνεργῶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν αὐτοῦ ἀλλὰ δὲν ταυτίζομαι ἀδιακρίτως μετ' αὐτοῦ. Ἄρα οὕτε τὸ Αἴσθημα οὔτε ὁ Λόγος συνιστῶσι τὸ κυρίως Ἐγὼ.

Καὶ ποῦ ἄρα καταφαίνεται ἰδίως αὐτὸ τὸ Ἐγὼ; Ἐν τῇ ἐλευθέρῃ βούλησιν.

Ἡ ἐλευθέρα βούλησις ἐστὶ τὸ τρίτον τῆς ἡμετέρας φύσεως στοιχείον· Αὕτη συνίστησι καὶ ἀπαρτίζει τὸν τέλειον ἄνθρωπον, διακρίνουσα αὐτὸν καθόλου πάντων τῶν ἄλλων τῆς φύσεως ὄντων. Τὰ πάντα ὑπόκεινται εἰς νόμους καταναγκαστικούς καὶ ἀμεταθέτους. Τὰ πάντα στάσιμα καὶ ἐσπερημένα πάσης ἀναπτύξεως καὶ προόδου. Τὰ πάντα ἄμοιρα

ιστορίας, ξένα οίαςδήποτε βελτιώσεις και κατάρτισμοῦ. Μόνος ὁ ἄνθρωπος βούλεται ἐλευθέρως, ἀποφασίζει ἀκωλύτως, προβαίνει ἀνεκδότης, και διευθύνει τὴν πολιτείαν αὐτοῦ ἰδίᾳ ἐπιστάσι καὶ προαιρέσει. Ἡ βούλησις ἐστὶν ἄλλη τις παραγωγὸς καὶ δημιουργικὴ, οὕτως εἰπεῖν, δύναμις, ἐξομοιοῦσα τὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ Θεοῦ. Αὕτη τὴν ἀτίθασσον καὶ ἀγρίαν φύσιν χειροῆθη καθιστώσα, πιστὸν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου ὑπηρετήν αὐτὴν ἀπεργάζεται. Αὕτη γὰρ στείρας καὶ κεχερωμένης καρποφόρου ποιοῦσα, τὸν θεμέλιον τῆς Γεωργίας λίθον τίθει. Αὕτη ἔληνοσώδη καὶ τέλματα, εἰς πεδία εὐφορα καὶ λιπαρὰ μεταποιεῖται. Αὕτη μακρὰ πελάγη καὶ ὠκεανούς πολυκυμάντους μὴ πτοουμένη, συνίστησι τὴν ἐμπορίαν, τὸν ἀναγκαῖον τοῦτον τῶν κοινωνικῶν ἰδεῶν ὄργανον, καὶ τὸ φυτωρεῖον πάσης ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς προόδου. Αὕτη παράγει τοὺς δραστηρίους ἐκείνους τῶν ἀνθρώπων χαρακτηῖρας, ἀπέναντι τῶν ὁποίων τὰ πάντα ἐνδίδουσι καὶ ὑποχρεοῦσι, καὶ οὐδὲν ἀτιμωρητὴ ἀνίσταται. Αὕτη ἀναδείκνυσι τοὺς ἥρωας, τοὺς ἡμιθέους, τοὺς μεγαλεπήβολους τῆς ἀνθρωπότητος ἀναμορφωτὰς καὶ ἀποστόλους. Αὕτη παλαίουσα ἀκαταμαχητῶς κατὰ τῶν θελλωδῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως παθῶν, χειραφετῆ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς ἀδρανούς καὶ μοχθηρῆς ὕλης, καὶ καθίστησιν αὐτὸν ἐκπληρωτὴν τῶν ἱερῶν τοῦ Καθῆκοντος ἐν ταλμάτων. Οὐδέποτε εὐρίσκει ἕρον ἐν τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῆς, οὐδέποτε ἀπαυδᾷ, οὐδέποτε ἐξαντλεῖται. Δι' αὐτῆς ὁ Θεὸς καθίστησι τὸν ἄνθρωπον ἐπίγειον κληρονομα καὶ ἐπιστάτην οὐπερ ἐδημιούργησε κόσμου. Ὅποιος ἦν ποτὲ ὁ Κόσμος καὶ ὁποῖος σήμερον. Πανταχοῦ εὐρίσκομεν τὴν ἀνθρωπίνην βούλησιν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐνεργοῦσαν. Τὰ πάντα δι' αὐτῆς ἀναδείκνυνται πολυτιμώτερα καὶ τιμαλφέστερα. Ἡ ἐπιστήμη, ἡ ἀρετὴ, ἡ εὐζωία, ἡ εὐκρασία, καὶ ὅτι ἂν εἴπη τις, μαλλον ἢ ἦπτον χρῆζουσι τῆς συνδρομῆς αὐτῆς καὶ τῆς συνεργείας. Καὶ αὕτη τέλος ἡ Αἰω-

νιότης ὑπὸ μόνον τὸν ὄρον τῆς ἐλευθέρως βουλήσεως προσδοκᾶται καὶ ἐλπίζεται παρὰ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐχεις δίκαιον, δύναται τις ἵνα μοι εἴπη. Ἡ ἐλευθέρως βούλησις ἐστὶ τὸ τιμαλφέστατον τῶν ἀγαθῶν. Ἄλλ' ἄραγε ὑπάρχει αὕτη ἀληθῶς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ; Διατί τσαῦται διαφωνοῦν καὶ λογομαχίαι κατὰ διαφόρους ἐποχὰς περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς;

Ἡ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπαρξίς αὐτῆς ἐστὶ τοσοῦτω καταφανῆς καὶ ἀναγκαῖα, καθ' ὅσον, ἐὰν μίαν μόνην στιγμὴν ὑποθέσωμεν αὐτὴν ἀποῦσαν, ἀμέσως κατακρημνιζόμεθα εἰς τὸ βάραθρον τοῦ σκεπτικισμοῦ, ἐκμηδενίζομεν ἅπαν τὸ κύρος τῆς ἱστορίας, ἀπογυμνοῦμεθα τῆς καθολικῆς πίστεως, καὶ καταστρέφομεν ἄρδην τὸ οἰκοδόμημα πάσης ἠθικῆς ἀγωγῆς καὶ κατάρτισμοῦ. Ὁ ἀρνούμενος τὴν ἀνθρωπίνην ἐλευθερίαν, ἀρνείται συνάμα καὶ τὴν συνειδήσιν διότι ἡ συνειδήσις πρώτη βεβαιῶν ἕκαστον ὅτι κέρηται ἀναμφιλέκτως τὸ δικαίωμα τοῦ αὐτεξουσίου, δι' οὗ ὀρίζει ἑαυτὸν εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν πράξιν ἀνεπηρέαστως. Ἄμα ἀπιστήσωμεν εἰς ταύτην τὴν διὰ τῆς συνειδήσεως προσγινομένην ἡμῖν ἀλήθειαν, διεσαλεύσαμεν ἀμέσως τὸ κύρος τῆς δυνάμεως ταύτης. Καὶ τότε συνεπῶς συλλογιζόμενοι θέλομεν ἀμφιβάλλει καὶ περὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν διότι καὶ ταύτην τὴν βεβαιότητα διὰ τῆς συνειδήσεως ἡμῶν προσκτώμεθα. Ἐὰν, Ἄνθρωπε, δὲν πιστεύῃς ὅτι χαίρεις ἐλευθερίας, διατί καταβάλλεις τοσοῦτους ἀγῶνας καὶ ὑφίστασαι τοσαύτας θυσίας, ὅπως ἐντυπώσῃς ἐπὶ τῶν ἀπαλῶν τῶν τέκνων σου καρδιῶν εὐγενῆ καὶ φιλόανθρωπα αἰσθήματα, καὶ τὴν διάνοιαν αὐτῶν πληρώσῃς ἀρχῶν ὑγιῶν καὶ διδαγμάτων σωτηρίων; Ὅποιον θέλει εἶσθαι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν τοσοῦτων σου πόνων καὶ προσπαθειῶν; Τί ἀγαθὸν προσδοκᾷς παρὰ τοῦ τέκνου σου; Τίνα μεταρρύθμισιν ἐλπίζεις ἵνα κατορθώσῃς ἐν αὐτῷ, ἀφοῦ τὸ ὄν τοῦτο σφραγίζεται τῆς ἐλευθερίας, ἀφοῦ στερεῖται διπλῶς τῆς δυνάμεως ἐκείνης, δι' ἧς δύνα-

ται ὅπως συμμορφώσῃ τὴν πολιτείαν αὐτοῦ πρὸς τὰ θεῖα παραγγέλματα, ἅτινα ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τοσοῦτον ἐναγωνίως σπουδάζεις ὅπως ἐναποταμιεύσῃς ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ; Ἐὰν πᾶσα πράξις ἀνθρωπίνη ἐστὶν ὄλως εἰμαρμένη, διατί τσαῦται ποινὰ καὶ ἠθικὰ δειδῆ κατὰ τοῦ ἐργάτου τῆς ἀδικίας; Διατί τσαῦτα ἐγκώμια καὶ καθολικὰ ἐπευφημῶν πρὸς τὸν ἐνάρτεον καὶ τὸν φίλον τοῦ Δικαίου; Καὶ εἰς τί ἄρα ἡδύνατο ἵνα συντελέσῃ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὁ ὀρθὸς Λόγος, ὁ νομοθέτης οὗτος τοῦ Καθῆκοντος, ἐὰν ἐκεῖνος ἡμοίρει τῶν μέσων τῆς ἐκπληρώσεως τούτου, ἦτοι τῆς Ἐλευθέρως Βουλήσεως; Καὶ ἤθελεν ὑπάρχει ἄλλη βάσανος σκληρότερα ταύτης ὑβρίζουσα τὴν Πρόνοιαν αὐτὴν, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος, ἀφ' ἐνός μὲν συνησθάνετο τὸν διακαῆ ἔρωτα τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ ὑπεχρεῖτο συνάμα ὑπὸ νόμου καθολικοῦ καὶ ἀμεταθέτου εἰς τὴν τούτου κατεργασίαν, ἀφ' ἐτέρου δὲ διετέλει ἀναποσπάστως προσηλωμένος εἰς τοὺς ἀδυσωπήτους τῆς Ἀ γ κ η ς νόμους; Ποῖον ἄλλο θέαμα οἰκτρότερον τούτου; Προμηθεὺς τῶντι δεσμώτης ἠθέλεν εἶσθαι τότε ὁ ἄνθρωπος, καταβιβρωσκόμενος ἀπηνῶς ὑπὸ τοῦ ἀτελευτήτου γυπὸς, τοῦ Λόγου, πεπασσαλευμένος ἠθικῶς, οὕτως εἰπεῖν, π ρ ὁ ς τ α ῖ ς ὑ ψ η λ ο κ ρ ἡ μ ο ι ς π έ τ ρ α ι ς τῆς Περωμένης ἀ δ α μ α ν τ ῖ ν ω ν δ ε σ μ ῶ ν ἐ ν ἀ ρ ῆ ρ κ τ ο ι ς π έ δ α ι ς.

Ἐὰν ὄντως, Ἄνθρωπε, ἦ τοιοῦτος, βαρυγενῶν, ὡς ὁ Προμηθεὺς τοῦ Καυκάσου, μεμψιμοίρει καὶ σὺ ἀνευρυθρίαστως, ὡς ἐκεῖνος, κατὰ τοῦ Πλάστου σου, ἐπαναλαμβάνων αὐτὸν ἐκείνον τὸν θρηνώδη ἔλεγον, ὅπερ ὁ δεσμώτης ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς ἀπαυθρῶπου πέτρας ἀπηύθυνε πρὸς τὴν περσοτοχοῦσαν αὐτὸν φύσιν λέγων:

» Ἰὼ δῖος αἰθῆρ, καὶ ταχύπτεροι πνοαί,
» ποταμῶν τε πηγαί, ποντίων τε κυμάτων
» ἀνήριθμον γάλασμα, παμμῆτορ τε Γῆ,
» καὶ τὸν πανόπτην κύκλον Ἠλίου καλῶ·
» Ἰδὲσθὲ μ', οἷα πρὸς Θεοῦ πάσχω Θεός!

» δέρχθηθ' οἷαις αἰκίαισιν
» διακναίόμενος τὸν μυριετῆ
» χρόνον ἀθλεύσω. Τοῖόν δ' ὁ . . . .
» ταγὸς μακάρων ἐξεῦρ' ἐπ' ἐμοί
» δεσμὸν ἀεικῆ.
» Φεῦ, φεῦ . . . . .
» . . . . .
» . . . . . Τὴν περωμένην δὲ χρῆ
» αἶσαν φέρειν ὡς ῥῆστα, γινώσκονθ', ὅτι
» τὸ τῆς ἀνάγκης ἐστ' ἀδήριτον σθένος. (α)

Ναι, τόσῳ δυστυχεῖς ἤθελες εἶσαι, ἐὰν, ἔχων τὸ δῶρον τοῦ Λόγου, ἐστερεῖσο τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ αὐτεξουσίου. Τὸ πᾶν ἠθέλε σε συμπονεῖ, καὶ ἠθέλε σε οἰκτερεῖ, ὡς ὁ παρ' Αἰσχύλῳ χορὸς τὸν Προμηθεῦς, εἰκότως ἀπευθύνων καὶ εἰς σε τοὺς λόγους ἐκείνου.

» Στένω σε τᾶς οὐλομένης τύχας, Προμηθεῦ·
» δακρυσίστακτον δ' ἀπ' ὄσων
» ῥαδινῶν βέος παρειᾶν
» νοτίοις ἐτεγγε παγαῖς·
» ἀμέγαρτα γάρ τᾶδε Ζεὺς
» ἰδίοις νόμοις κρατύνων,
» ὑπερήφανον. . . . .
» . . . . δαίκνυσιν αἰχμᾶν. (β)

Ἄλ' ὄχι, ὄχι· δὲν εἶσαι ἀγενὲς τῆς ἀνάγκης ἀνδράποδον. Εἶσαι Ἐλεύθερος. Αὐτεξούσιον ἔχεις. Εἶσαι ἄνθρωπος, ὅπως ἡ συνειδήσις σου σοὶ τὸ βεβαιῶν, ἡ κοινωνικὴ πείρα σοὶ τὸ ἀποδεικνύει καὶ ἡ καθολικὴ τῆς ἀνθρωπότητος πίστις σοὶ τὸ ἐπικυροῖ.

Ἀμφιβάλλεις εἰσέτι; Καὶ πῶς; Πρέπει νὰ σε ἀφήσω; Ἀκολούθησόν μοι, παρακαλῶ, ἀκολούθησόν μοι ἐκεῖ ὅπου θέλω σε ὀδηγήσει, καὶ ἐκεῖ ἀφρευκτως, ἐλπίζω, θέλεις θάψῃ τὸν δισταγμὸν καὶ τὴν ἀμφιβολίαν σου.

Κατάβηθι, φίλε, ἐντὸς τοῦ ἀχειροποίητου λαβυρίνθου, ἐν ᾧ ἐμφιλοχωρεῖ ἡ ἀθάνατος ψυχὴ σου. Κατόπτεισον νοερώς ἐν αὐτῷ τὰς

(α) Αἰσχύλ. Προμηθεὺς δεσμώτης. στίχ. 88—103.
(β) Αἰσχύλ. Προμηθ. δεσμώτης. στίχ. 401—408.

μικρίας και πανευδαίμονας χώρας τῶν Ηλυσίων πεδίων, τὰς θεοφυτεύτους ταύτας ἀνάσεις ἀφ' ἐνός, και τὸν ζοφερόν και ἀσέλπηνον κευθμῶνα τοῦ ἠθικοῦ Ταρτάρου ἀφ' ἐτέρου. Ἴδὲ τὴν ψυχὴν σου ὅτε μὲν ἐν τοῖς γλοσροῖς λειμῶσιν ἐκείνων ἐντροφώσαν, ὅτε δὲ ἐν τοῖς κολαστηρίοις τούτου ἀνηλεῶς βασανίζομένην. Θεώρησον ἐπισταμένως τὰς δύο ἐναργεῖς φάσεις, ὑφ' αἱ σοὶ διαδεικνύεται ἡ ἐνδύμυχος αὐτῆς κατάστασις. Τί βλέπεις; Ἐδῶ φῶς, ἐκεῖ σκότος. Ὅτε μὲν γὰρ λήνη βαθυτάτη, ὅτε δὲ ζάλη θυελλώδης. Νῦν μὲν θυμηδία και εὐφροσύνη, νῦν δὲ ἄλγος και ἀθυμία. Ἐνὶ λόγῳ, ὅτε μὲν σκληροὶ ἐλεγχοὶ και τύψεις σὲ κατατήκουσι διὰ τὰς πονηρὰς σου πράξεις, ὅτε δὲ αἰσθημαχαρὰς ἀδόλου και γνησίας σὲ κυριεύει διὰ τὰς ἀγαθοεργίας σου. Ἀρνεῖσαι τοῦτο; Ὁχι, βέβαια. Καὶ πῶς ἄλλως διέρχῃ τὸν πρακτικόν σου βίον ἢ μεταβαίνων ἀείποτε ἀπὸ τῆς μίας καταστάσεως εἰς τὴν ἑτέραν;

Ἡ τῆς ψυχῆς γαλήνη και τὸ συναίσθημα τῆς σκληρὰς μεταμελείας μέχρις αὐτῆς τῆς στιγμῆς τοῦ θανάτου συμβαδίζουσι μετ' ἡμῶν ἀδιασπαστως. Καὶ ὅτε ὁ μαῦρος τάφος ἀνοίγει ἵνα καταβροχήσῃ μετ' οὐ πολὺ τὸ γερῶν ἡμῶν σῆνος, τότε δὴ τότε κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκείνην πνοήν, ἀμφοτέρα διατρανοῦνται ζωηρότερον, προδιασαλπίζοντα ἑτέρας προσδοκίας και ἑτέρας ἐλπίδας. Χαίρει τότε και ἀγάλλεται ἡ καθαρὰ και ἐνάρητος ψυχὴ παρασκευαζομένη εἰς τὴν μετάστασιν· διότι πᾶς ὅστις, ὡς εἶπεν ὁ Σενέκας, κατασταθῆ ἄξιος ἀμοιβῆς και μισθοποδοσίας, οὗτος ἐλπίζει και προσδοκᾷ.

« Quisquis meruit expectat. »

Πρὸς πλείονα δὲ βεβαιότητα, ἄκουσον και τινὰς τῶν σοφῶν, τίνι τρόπῳ διαζωγραφουσι τὸ ἠθικόν τοῦτο τῆς ἀνθρωπίνου ψυχῆς συναίσθημα.— Ὁ τοῦ Κλερμόντου ἐπίσκοπος, Massillon λέγει:

« Πάντοτε και πανταχὺ τὸ ἔγκλημα παρακολοῦθῆται ὑπὸ σκληρὰς ἀθυμίας και ὀδύνης, αἵτινες διαγγέλλουσιν ἡμῖν οὕτως ὅτι μόνη ἡ ἀθωότης ἐστὶν ἡ ἀληθὴς τοῦ ἀν-

θρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης εὐδαιμονία. Μάτην αἱ ὑπὲρ τῆς ὑποδίκου συνειδήσεως ἀγῶνες και προσπάθειαι. Αὕτη αὐτομάτως προδίδεται. Τρόμος και φρίκη διαβρωτική πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν βαδίζουσιν. Ἡ μόνωσις θορυβεῖ ἡμᾶς και συγχέει. Τὰ σκότη ἐκφοβοῦσιν. Πανταχόθεν νομίζομεν ὅτι φάσματα τερατώδη ἐξέρχονται ἐλέγχοντα ἡμᾶς διὰ τὰς κρυφίους τῆς ψυχῆς ἡμῶν παρεκτροπὰς. Ὀνειρα δλέθρια πληροῦσιν ἡμᾶς ζοφερῶν και στυγερῶν εἰκόνων. Τὸ δὲ πονηρόν, ὑφ' οὗ τοσοῦτῳ δολίως ἐσαγητεύθημεν, μᾶς καταδιώκει, ὡς γούψ τις ἀκρόστοτος, διαβιβρώσκων τὴν καρδίαν ἡμῶν, και κολάζων ἡμᾶς δι' ἡν παρέσγεν ἡμῖν ἡδονήν. » Ὁ Chateaubriand ἀφ' ἐτέρου προστίθησι τὰ ἐπόμενα:

« Πᾶς ἄνθρωπος φέρει ἐν μέσῳ τῆς καρδίας αὐτοῦ δικαστήριον, δι' οὗ αὐτὸς ἐκυτὸν ἐτάζει, ἕως οὗ ἡ ὑπερτάτη βούλησις ἐπικυρώσῃ τὴν ἀπόφασιν. Εἴπερ τὸ πονηρόν συνέπειά τις φυσικὴ τοῦ διοργανισμοῦ ἡμῶν ἐστὶ, πόθεν ὁ τρόμος και ὁ φόβος, ὁ τὸν βίον ἡμῶν ἀνιερῶς καταμαστιζών; Διατί πολλάκις ἐλεγχοὶ τοσοῦτω σκληροὶ, δι' οὓς πενία και ἀρετὴ πολύμοχθος πρὸ παντὸς ἀγαθοῦ παρανόμου τιμᾶται; Ἡ τίγρις ἄμα διασπαράξῃ τὴν βορᾶν αὐτῆς, ἀναπαύεται και κοιμᾶται· ὁ δὲ ἄνθρωπος, γενόμενος ἀνθρωποκτόνος, ἀνησυχᾷ και μαινεται. Χώρας ἀπανθρώπους και μεμονωμένους ζητεῖ, ἀλλὰ τρέμει τὴν μόνωσιν. Στρέφει τῆδε κακείσε βλέμματα πλανητικὰ και βεμβώδη. Τὸ πᾶν φεύγει. Ὁσμὴ φαντασιώδης τοῦ αἵματος, ὑπερ δι' αὐτοῦ ἐρρυσσε, πλήττει ἀδιαιρέτως τὴν ὄσφρησιν αὐτοῦ. Καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς βρώμασιν, ἄπερ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐσκεύασεν, ἀνακαλύπτει δηλητήριον. Πίπτει εἰς τὴν κλίνην ἐν μέσῳ βαθυτάτης ἡρεμίας, και ὅμως τὰ ὦτα αὐτοῦ ὑπὸ κρότων ἀπειλητικῶν πανταχόθεν προσβάλλονται. Ἐναγκαλίζεται τὸν φίλον του, και ὑπὸ τὸν χιτῶνα αὐτοῦ ἐγγχειρίδιον ὑποκεκρυμμένον φαντάζεται. »

Ἄκουσον και τὴν ἱστορίαν:

Ἡ ἀνδροκτόνος Κλυταιμνήστρα, και τοὶ περιελθοῦσα εἰς τὴν ἐπίτευξιν και ἱκανοποίησιν τοῦ παρανόμου αὐτῆς ἔρωτος, και ἀπολαβοῦσα πάσης ἐπιγείου εὐδαιμονίας ἀναισθητεῖ ὅμως πρὸς πάντα ταῦτα ἄπερ ἐπόθει ἀγαθὰ και σκληρεῖ ὑπὸ βαθυτάτης ἀθυμίας, κατατήκεται ἐλεγχόμενη ὑπὸ τῆς συνειδήσεως.

« Ὅσω βλέπω τὰ τέκνα μου ἐνώπιόν μου, βοᾷ αὕτη, τοσοῦτω μᾶλλον τιτρώσεται ἡ καρδία μου. Ὡ ὑμέναιε, δλέθριε ὑμέναιε, δεσμός αἱματόφυρτος, ὄνπερ ὁ φόνος και ἡ μοιχεία συνήψην, σὺ ὅστις ποτὲ κατέστης τὸ μόνον ἐφετόν και καταθύμιον τῆς καρδίας μου, πῶς τοσοῦτον ἀνηλεῶς σήμερον με βραχνίζεις; ἐξέπνευσεν ἡ εὐδαιμονία μου, διεσκαδέσθη ἡ μέθη. Φρικαλέον φῶς ἐνταῦθα ἐπλήξε τοὺς ὀφθαλμούς μου. Τὸ πᾶν τρέμω και φοβοῦμαι. Τὴν Ἠλέκτραν, τοὺς σπαραξικαρδίους αὐτῆς στεναγμούς, τοὺς ὑπνικούς μου, τὸ Ἄργος, τὴν Ἑλλάδα, τὸν υἱόν μου αὐτόν. Ὡ σκληρὰ εἰμαρμένε! ἀφόρητος καταδίκη!

Ἡ ἀσελγὴς Φαίδρα ὁμοίως τὴν αὐτὴν ὀδύνην ὑφίσταται μετὰ τὴν συκοφαντίαν τοῦ ἱπολύτου.

« Ταλαίπωρος ἐγὼ! λέγει ἐν τῷ παροξυσμῷ τῆς ἀπογνώσεώς της, και πῶς εἰσέτι ἀπολαύω τοῦ ἀγνοῦ και καθαροῦ φωτὸς τοῦ Ἡλίου; Ποῦ δύναμαι νὰ εὕρω κρησφύγετον ἀόρατον; ἀς με ἀφορπάσῃ νῦν ἀσέλγητος και ζοφώδης! ἄχ! μέχρι τελευταίας πνοῆς ἀπὸ συμφορῶν εἰς συμφορὰς βυθιζομένη θέλω καταλύσει τὸν ἄχρηστον και ἐστιγματισμένον βίον μου ἐν μέσῳ πόνων και ὀδύνην ἀνηκέστον.

Ὁ Τάχιτος διὰ τῶν εἰδεχθεστέρων χρωμάτων περιγράφει τὴν φρίκην, ὑφ' ἧς καταλαμβάνετο ἡ καρδία τοῦ μητροκτόνου Νέρωνος, ὅτε τὰ ὦτα αὐτοῦ πᾶσαν νύκτα ἐπλήττοντο ὑπὸ σάλπιγγος, τὴν ὁποίαν οὗτος ἐφαντάζετο ἠχοῦσαν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς μητρός του. Καὶ ὁ Κατιλίνας αὐτὸς τοιαύτως, ὡς φασι, τύψεις συνειδήτος ἠθάνετο, πρὶν ἢ διαπράξῃ τὴν σφαγὴν τῶν συμπο-

(TOM. Α΄.)

λιτῶν αὐτοῦ, ὥστε ἐν τινι ναῷ τῆς οἰκίας του ἐλάτρευε θεότητά τινα, νομίζων ὅτι θέλει οὕτω κατασιγάσει τὴν φωνὴν τῆς ὠρυομένης συνειδήσεως.— Ἡ ἱστορία γέμει τοιούτων παραδειγμάτων ἐπι αὐθεντικωτέρων, παντάπασιν ἀνεπηρέαστων πάσης ποιητικῆς τῆς φαντασίας ὑπερβολῆς.

Ὅπως αἱ τύψεις τοῦ συνειδήτος διὰ τὸ πονηρόν, ὡς εἶδτε, καθίστανται πολλάκις τρομεραὶ και φρικώδεις, ὁμοίως και ἡ χαρὰ τῆς ψυχῆς διὰ τὸ ἀγαθὸν τοσοῦτω ζωηρὰ καταδεικνύεται ἐνίοτε, ὥστε δι' αὐτῆς και τὸν θάνατον αὐτὸν οὐ μόνον περιφρονεῖ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ και ἐπιθυμεῖ και ἀπεκδέχεται αὐτόν ἀσμένως.— Πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα ὑπάρχουσιν. Ἐγὼ ἀρκοῦμαι εἰς ἐν και μόνον, τὸ τοῦ Σωκράτους.

Ὁ μάρτυς οὗτος τῆς ἀληθείας ὁμολογεῖ ὅτι καθόσον παρεσκευάζετο εἰς τὸν θάνατον και ἡ στιγμή τῆς ἀποδημίας του ἠγγίζεν, χαρὰ καθαρὰ και ἀδόλος κατεκυρίευσεν τὴν καρδίαν του. Οὐδέποτε εἶχε φανῆ τοσοῦτον εὐθυμος και εὐπροσῆγορος ὅσον κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐμελλεν ἵνα πῆ τὸ κώνειον. Μετ' ἀδίστακτου πεποιθήσεως προσέδοκα ἀμοιβὰς και ἀξιωμασίας ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς. Καθ' ὅσον ἀνελογίζετο τὴν πολιτείαν αὐτοῦ και τὸν βίον, ὁ θάνατος τῷ ἐφαίνετο τὸ εὐκταϊότερον τῶν ἀγαθῶν, δι' ὧν δύναται τις τυχεῖν τοῦ ποθομένου. Ἴδου συνείδησις ἰσχυρὰ και ἀκαταμάχητος, τῆς ὁποίας τὴν γαλήνην οὐδὲν δεινὸν τοῦ κόσμου τούτου, ὅσον τρομερόν και μέγα ἤθελεν εἰσβαῖν, δύναται ἵνα διαταρᾷ και ἐξασθενήσῃ.

Ἀρκοῦντως, νομίζω, διεβεβαιώθητε, Κύριοι, ὅτι αἱ δύο αὗται παθήσεις τῆς ψυχῆς εἰσι γενικαὶ καθ' ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα, και εἰς ποῖον βαθμὸν ἐντάσεως κατανώσι πολλάκις. Ἐπανέλθωμεν ἤδη μετὰ τὴν μικρὰν ταύτην παρέκδοσιν, εἰς τὸ προκειμένον ἡμῶν.

Πῶς δυνάμεθα ἵνα ἐρμηνεύσωμεν τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀρνούμενοι τὴν ἀνθρωπίνην ἐλευθερίαν; Ἐὰν τὸ τε ἀγαθὸν και τὸ πονηρὸν διαπράττωνται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου οὐ-

χι καθ' ὑπαγόρευσιν τῆς ἐλευθέρως αὐτοῦ βουλήσεως, ἀλλὰ καθ' εἰμαρμένην ἀπόφασιν, τίς τότε ὁ λόγος τῶν ἐλέγχων καὶ τῆς χαρᾶς τῆς συνειδήσεως; Ὅποια μέλλουσα προσδοκία δύναται ἵνα ὑπάρξῃ τότε διὰ τὸν ἄνθρωπον; Ἀσκόπως ἄρα ὁ Δημιουργὸς ἐνετύπωσεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰ συναισθήματα ταῦτα. Τί λέγω; Τὰ ἠθικὰ ταῦτα συναισθήματα, ἄνευ τῆς ἐλευθέρως βουλήσεως, τὴν μὲν Πρόνοιαν ὑβρίζουσιν ὡς μισάνθρωπον καὶ ἄλογον, τὸν δὲ ἄνθρωπον καθιστῶσι τὸ ἐλεεινότερον τῶν ἐπὶ γῆς ὄντων, βωσκόμενον ὑπὸ χιμαίρων, καὶ ἀδίκως καὶ παραλόγως ὀσημέραι τηχόμενον. Τοῦτο, ὅθεν, ἄνθρωπε, ἔστω σοὶ ἡ τρανότερα ἀπόδειξις τῆς ἐλευθερίας σου. Ἡ ἐλευθερία εἶσαι, ἢ ἄλλως, οὔτε Πρόνοια ὑπάρχει, οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε πονηρὸν, οὔτε αἰωνιότης· ἀλλὰ μοῖρά τις σκληρὰ καὶ ἀδυσώπητος. Παραδέχῃ τὴν τρομερὰν ταύτην συνέπειαν; Εἶναι ἀδύνατον. Ἀναβόησον, ὅθεν, μετὰ τοῦ σοφοῦ Σειράχ: Αὐτὸς ἐξ ἀρχῆς ἐποίησεν ἄνθρωπον, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν χειρὶ διαβουλίου αὐτοῦ.

(ἀκολουθεῖ).

Ἰωάννης Ἀριστοκλῆς.

ΑΙ ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΗΛΙΚΙΑΙ.

(Συνέχεια καὶ τέλος ὄρα φυλ. Δ')

4

Τὸ τέρμα τῶν ὄνειρων.

Οἱ χρόνοι ἐλεύκανον τὰς μαύρας καὶ λαμπρὰς αὐτοῦ τρίχας τῆς κεφαλῆς. Οἱ χρόνοι ἔσβυσαν τὴν λαμπρότητα τῶν ζυγῶν ὀφθαλμῶν του καὶ κατεύνασαν τὸν ἀναβρα-

σμὸν τοῦ ὀρμητικοῦ αὐτοῦ αἵματος. Αὕτη εἶναι ἡ τελευταία σκηνὴ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, τὸ γῆρας, ὁ χειμῶν.

Ὁ Γεώργιος καθήμενος μόνος εἰς τὸ δωμάτιόν του, μετᾶ ὡς ταξειδιώτης τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον διέτρεξεν εἰς τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας, καὶ φέρει εἰς τὴν μνήμην του ὅ,τι ἀπέκτησε καὶ ὅ,τι ἔχασε καθ' ὅλον τὸ μέγα αὐτοῦ ταξειδίον.

Ἀναβαίνει μέχρι τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας καὶ ἐκεῖ ἴσταται μετὰ μελαγχολικῆς προσοχῆς. Ἐχάθη ἡ ἀνθηρὰ καὶ φαιδρὰ ἐκείνη παιδικὴ ἡλικία, ἡ ἐκφραστικὴ εἰς τὴν χαρὰν τῆς, ἡ τοσοῦτον εὐτυχῆς καὶ εἰς αὐτὰ τὰ δάκρυά της!

Ἐχάθη ἡ πλήρης ἐλπίδων ἐκείνη νεότης, ἧς θαρράλειος ἠκολούθει τὴν φωτιζομένην ὑπὸ τοῦ φάρου τῆς ὑπερηφανείας ὁδὸν, ἧς ὅλαι αἱ ὥραι τῆς ἐργασίας τῷ ὑπέσχοντο ἄφθονον θερσιμόν!

Ἐχάθη, ἡ ἰσχύς ἐκείνη τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας, ἧτις ἦτο τὸ καύχημά του! Ἐφθασεν εἰς τὴν τελευταίαν βαθμίδα τῆς ἀναπτύξεως τῆς· εἶτα κατεβλήθη. Τώρα μετᾶ κατὰ ὥρας καὶ κατὰ ἡμέρας τὴν φυσικὴν διάρκειαν τοῦ μέλλοντός του, καθὼς πρότερον κατὰ μῆνας καὶ κατὰ χρόνους. Τὸ παρελθὸν αὐτοῦ σβύναται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ὡς αἱ ἀτμώδεις γραμμῶν ἀπομεμακρυσμένου ὀρίζοντος. Ἐνίοτε μόνον ἐδῶ καὶ ἐκεῖ διακρίνεται τὰ ἔχνη τῶν ἀπατηλῶν αὐτοῦ ὄνειρων, ὅμοια πρὸς τὰ λείψανα ναυαγίου τινος, φερόμενα εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ βίου, καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σημεῖα ἐξέχοντα, ὅμοια πρὸς τὰ τεμάχια τοῦ πάγου, ἅτινα ὑψοῦνται ἐπὶ τῶν Ἀλπεων.

Καὶ οἱ φίλοι του δὲν ὑπάρχουσι πλέον, οἱ εὐεργετικοὶ αὐτοῦ φίλοι, οἵτινες τὸν εἶχον ὑποστηρήσει καὶ προστατεύσει. Ὁ εἰς μετὰ τὸν ἕτερον εἶχον ἀποθάνει ἐνόσω οὗτος ἐξηκολούθει τὴν πορείαν του. Ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ ἢ τοσοῦτον ἀγαθὴ καὶ ἀφοσιωμένη, ἀπέθανε· ἀπέθανε καὶ ὁ πατήρ του, τοῦ ὁποῖου τὴν σοβαρὰν καὶ εὐγενῆ φυσιογνωμίαν, τὸ τίμιον καὶ πλήρες εἰλικρινείας βλέμμα

δὲν δύναται ν' ἀναπολήσῃ χωρὶς νὰ συγκινηθῇ!

Ἀναλογιζόμενος τὸ παρελθὸν, ζητεῖ μετ' ἀπληστίας νὰ ἐνθυμηθῇ τὰ καθήκοντα, ἅτινα ἐξεπλήρωσεν. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σημεῖοι μετὰ χαρὰν δείγματα τινε εὐνοίας, ἀγαθοεργού τινε πράξεις. Ἀλλὰ πόσον μέγα κενὸν ὑπάρχει μετὰ τοῦ καλοῦ, τὸ ὁποῖον ἔπραξε καὶ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ πράξῃ! Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον τοῦ βίου, πόσῳ μικρὰ εἶναι ἡ ἀξία τῶν καλῶν πράξεων δι' ὧν μέλλει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ ὑψίστου, ἐνώπιον τοῦ ἀδεκάστου δικαστηρίου, ἐνώπιον τῆς αἰωνίου ἀγαθότητος!

Μ' ὅλα ταῦτα, ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ τοῦ πένθους, ὁ Γεώργιος ἔχει πλησίον του εἰσέτι τὴν μετριόφρονα καὶ εὐγενῆ Μαρίαν, ἧς τὰς ἀρετὰς, μικροῦ ἐδέησε νὰ παραγνωρίσῃ ἐν τῇ ἀλαζονίᾳ αὐτοῦ. Αὕτη ἐγήρασεν ἐκτελοῦσα κατὰ γράμμα τὰ καθήκοντά της. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπώλεσε πᾶν ἔχνος τῆς προτέρας αὐτῆς ὠραιότητος. Ἀλλ' ἡ καρδιά της μετὰ τῆς καρδίας τοῦ συζύγου αὐτῆς εἶναι ἠνωμένη διὰ δεσμοῦ ἰσχυροτέρου ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τῶν δελεασμάτων τῆς νεότητος. Ὅσα μακρύνονται ἀπὸ τὸν ὄνειρον τοῦ κόσμου τούτου, τόσα ὑψοῦνται συγχρόνως πρὸς τὸν κόσμον, ὅστις τοὺς περιμένει καὶ ὅστις μειδιᾷ εἰς τὰς ἐλπίδας των.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ Μαρία ἔξασθενεῖ, καὶ συνεχῶς, διὰ μελαγχολικοῦ βλέμματος, διὰ σφίξεως τῆς χειρὸς, λέγει πρὸς τὸν σύζυγον αὐτῆς ὅτι πρέπει νὰ ἐτοιμασθῇ εἰς τὸ νὰ τῇ δώσῃ τὸ τελευταῖον φίλημα. Ἡμέραν τινα τοῦ θέρους, ἐνῶ αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου λάμπουσιν ἐπὶ τοῦ πρασίνου φυλλώματος τῶν δένδρων, καὶ αἱ μέλισσαι βομβοῦσι περὶ τῶν ἀνθέων, καὶ τὰ πτηνὰ κελαδοῦσι μετὰ χαρὰν εἰς τὰ παράθυρα, ἡ σφύρων σύζυγος, ἡ φιλόστοργος μήτηρ, κλίνει τὴν θνήσκουσαν αὐτῆς κεφαλὴν ἐπὶ τῆς κλίνης τῆς.

—Μαρία! Μαρία! φωνάζει ὁ γέρον μετ' ἀγωνίας.

Τείνει πρὸς αὐτὸν τρέμουσαν χεῖρα, τὴν βλέπει μειδιῶσα, εὐλογεῖ ἐκείνον ὅστις ὑπῆρξεν ὁ προστάτης καὶ ὁ πιστὸς αὐτῆς σύντροφος, εὐλογεῖ τὰ τέκνα τῆς, ἅτινα ὑπῆρξαν ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐδαιμονία τῆς· εἶτα ἡ αἰώνιος γαλήνη διεχύθη ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς· σφίγγει δι' ὑστάτην φορὰν τὴν χεῖρα τοῦ συζύγου τῆς, ἐκ δὲ τῶν χειλέων τῆς ἐξέρχεται ἡ τελευταία πνοή.

Ὁ γέρον μένει μόνος... εἰς τὸν ἐπικήδειον θάλαμον... μόνος! Ὄχι. Ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ δὲν τῷ ἀφήρησε πάντα. Περιβάλλει διὰ τῶν βραχιόνων του, σφίγγει ἐπὶ τῆς καρδίας του, τὸν υἱὸν του, οὐτινος ἡ ζωηρότης, ἀναπολεῖ εἰς αὐτὸν τὴν νεανικὴν του ἡλικίαν, τὰς δύο αὐτοῦ θυγατέρας, αἵτινες διὰ τῆς γλυκύτητος καὶ τῆς στοργῆς των, ἐνθυμίζουσιν αὐτῷ τὴν μητέρα των.

Τὰ τρία προσφιλῆ αὐτὰ ὄντα δὲν θέλουσι πλέον τὸν ἐγκαταλείψει. Ὁ υἱὸς του θέλει νυμφευθῆ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, ἐντὸς τοῦ χωρίου του. Αἱ θυγατέρες αὐτοῦ θέλουσι δικαίμειν ὑπὸ τὴν στέγην του μετὰ τῶν συζύγων αὐτῶν. Νέαι τῆς οἰκογενείας ἑορταὶ θέλουσι τὸν ἀναζωογονήσει, νέαι σκέψεις, νέαι γενεὰ θέλει γεννηθῆ καὶ θέλει περιπατεῖ σκιρτηθῶν ἐνώπιόν του.

Κατὰ τὰς τελευταίας αὐτοῦ σιγῆς, αἱ δύο θυγατέρες του εὐρίσκονται παρ' αὐτῷ. Ἡ μία ἐξ αὐτῶν πλησιάζει πρὸς αὐτὸν τὸ ξανθὸν τεχνίον, τὸ ὁποῖον κρατεῖ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς. Τὸ ροδόχρουν πρόσωπον τοῦ παιδίου ἐγγίζει τὰς ὠχρὰς τοῦ γέροντος παρειάς. Τοῦτο ἠδύνατο νὰ παρομοιάσῃ τις ὡς ἄνθος τι τῆς ἀνοίξεως εὐρισκόμενον ἐπὶ χιόνος.

Ὁ Γεώργιος κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπὸ τὸ νεαρὸν αὐτὸ φίλημα. Ἡ ψυχὴ του πετᾷ πρὸς ἄλλον κόσμον. Τὸ ὄνειρόν του εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν παύει.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ.

Ὁ Πολυπράγμων.

Οὗτος ὁμιλεῖ πάντοτε περὶ τῶν ἄλλων ποτὲ περὶ ἑαυτοῦ. τί λέγει ὁ κόσμος, τί πράττει ὁ κόσμος, ἰδοὺ, τί ἐπιθυμεῖ, τί εὐχαριστεῖται νὰ μανθάνῃ. Ἐγείρεται τῆς κλίνης του· τὸ πρῶτον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐρωτᾷ, εἶναι, διατί εἰς τοῦ γείτονος τὴν οἰκίαν ὑπάρχει τοσαύτη ταραχή; Πίπτει ἢ στέγη τῆς οἰκίας του, ὀλίγον φροντίζει· διατί εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γείτονος τοῦ ὑπῆγεν ὁ δεινός; τί ζητεῖ; Διατί ὁ γείτων του, ἐνῷ ἐξήρχετο κατ' ἐκάστην τὴν δεῖνα ὥραν, ἐξῆλθε σήμερον μίαν ὥραν πρότερον; Ἄν εὐρίσκηται εἰς συναναστροφὴν τινα, δὲν παύει ἐπιβαρύνων τοὺς ἄλλους μὲ τὰς ἐξῆς ἐρωτήσεις του: Διατί ὁ Παῦλος ἦλθεν εἰς διενέξεις μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ; Διατί ὁ Πέτρος γελᾷ σήμερον πολὺ; διατί ἡ Ἐλένη φαίνεται λυπημένη; τί ἔχει; ἔμαθον ὅτι ὁ σύζυγός της τὴν ἐράβδισεν, εἶναι ἀληθές; Εἰς ὅλα δὲ τὰ πράγματα προσπαθεῖ νὰ διδῇ κακὰς ἐξηγήσεις. Πολλάκις σοὶ λέγει ὅτι ἔμαθες τι περὶ τοῦ δεινός, ἵνα σὲ ἀπατήσῃ καὶ μάθῃ οὕτω τι παρὰ σοῦ. Ποτὲ δὲν ὁμιλεῖ περὶ τῆς οἰκογενείας του· αὐτὴ δὲ αὐτὸν φαίνεται ξένη. Γνωρίζει τίνες κατοικοῦσιν εἰς τὴν συνοικίαν του· πόσων ἐτῶν εἶναι ἕκαστος, ποῖα εἶναι ἡ χρηματικὴ αὐτοῦ κατάσταση, τί τρώγει, πόσας ὥρας κοιμάται, τίνες εἰσὶν οἱ φίλοι αὐτοῦ, κτλ. κτλ. Ὄταν εὐρίσκηται εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἴσεται πάντοτε ὀπισθεν τοῦ παραπετάσματος τοῦ παραθύρου, ἀφίνων μικρὸν μέρος ἀνοικτὸν, διὰ νὰ βλέπῃ καὶ νὰ μανθάνῃ τί κάμνει ὁ εἰς καὶ τί κάμνει ὁ ἄλλος. Τὴν νύκτα σβύνει τὸν λύχνον αὐτοῦ καὶ μένει εἰς τὸ σκότος διὰ νὰ δύναται εὐκολώτερα νὰ κάμῃ τὰς πικρὰς πράξεις του χωρὶς νὰ φαίνηται. Χαίρει ὅταν μάθῃ κακὸν τι διὰ τοὺς ἄλλους. Διηγείται σήμερον ὅτι κακὸν ἔμαθε χθὲς περὶ τοῦ

γείτονος του. Βαρύνεται ν' ἀκούῃ τοὺς ὁμιλοῦντας περὶ τοῦ Ἡλίου ἢ τῆς Σελήνης. Εὐαρεστῆται μεγάλως ὅταν ἀκούῃ φιλονεικίας, δυσαρεσκίας μεταξὺ φίλων, μεταξὺ συζύγων, μεταξὺ ἀδελφῶν· ἡ χαρὰ τότε εἶναι ἐξωγραφημένη ἐπὶ τοῦ πονηροῦ αὐτοῦ προσώπου.

« Τί τ' ἀλλότριον, ἄνθρωπε βασκανώτατε, κακὸν ἐξυδορκαῖς, τὸ δ' ἴδιον παραλέπεις; »

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΠΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑΝ.

Ἐπιστολὴ Α΄.

Φιλτάτη Κωνσταντία!

Ἐλαβον τὴν ἐπιστολήν σου καὶ εἶδον νὰ μοὶ ζητῆς ὅπως σὲ διδάξω τὰς Φυσικὰς Ἐπιστήμας. Τί ἰδέα! Μήπως ἀπεφάσισες νὰ γείνης Γλάστρα ἢ Λογιωτατὶνα;—Δὲν σοὶ τὸ συμβουλεύω, φίλη μου! διότι εἶσαι πολὺ νέα καὶ πολὺ ὠραία ἀκόμη καὶ εἰς τὴν πατρίδα μου· νὸν τὰ λαδικὰ κάμνουν τὴν Γλάστρα. Ἐν τούτῳ ἡ αἰτησίς σου αὕτη μοὶ ἐπροξένησε χαρὰν, λύπην καὶ θυμὸν. Χαρὰν, διότι βλέπω ὅτι ἐνόησας τὸν ἔρωτα τῆς μαθήσεως, ἔρωτα, τὸν ὁποῖον εἶθε νὰ ἐνοήσουν καὶ νὰ αἰσθανθοῦν ὅλοι αἱ νεανίδες μας... ἀλλ' ἀπατώμην ἀγαποῦν ὅλοι νὸ μανθάνουν, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι ἀγαποῦν νὰ μανθάνουν τί φορεῖ ἡ μία, τί ἡ ἄλλη, ποῖα εἶναι ἡ τελευταία μὲ ὁ δατῶν Παρισίων, ἂν ἔφεραν ἀράγε καλοκαιρινὰ καπέλλα καὶ ἂν ἦναι εὐμορφα καὶ τόσας ἄλλας ἀνοησίας, αἱ ὁποῖα εἶναι ἀνάξια μίαν Ἑλληνίδος, μίαν

ἀπογόνου τῆς Σαφροῦς, τῆς Ἡρίνης, καὶ τῆς Κορίνης. Ἀλλὰ τί σημαίνει καὶ ἡ κερρατσιτσιὰ εἶναι μία ἐπιστήμη!—Λύπην δὲ ἠσθάνθη Ἄν διότι θεωρεῖς ὡς μικρὸν πρᾶγμα τὰς Φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ νομίζεις ὅτι εἰμπορεῖ τις νὰ τὰς διδάξῃ ἢ νὰ τὰς μάθῃ μετὰ τόσης εὐκολίας, μεθ' ὅσης τρώγει ἐν καλὸν παγωτὸν (τῶρα μάλιστα ὅπου κάμνει τόσην ζέστην!) καὶ Βον διότι θέλεις καὶ καλὰ νὰ μὲ βάλῃς τὸν ὀρφανὸν καὶ ξένον εἰς τὰ ἐπτὰ καρφιά καὶ νὰ μὲ κάμῃς δάσκαλον, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον δὲν εἶμαι ἄξιος καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἐπιθυμῶ διόλου, διὰ τὸν φόβον μήπως κολλήσω λογιωτατὶνὰ καὶ μὲ ὀνομάσουν ὕστερον κλαμαραῖ!—Τέλος δὲ θυμὸν κατ' ἑμαυτοῦ, διότι ἐγὼ εἶμαι ὁ αἰτιὸς τῆς συμφορᾶς μου, ἐπεὶδὴ ἐγὼ σοὶ εἶχον εἰπῆ προχθὲς, ὅτι αἱ νεανίδες τοῦ αἰῶνός μας πρέπει νὰ γνωρίζουν τί πρᾶγμα εἶναι ὁ Κεραυνός, αἱ Ἀστραπαὶ καὶ αἱ Βρονταὶ, καὶ νὰ μὴ νομίζουν ὅτι εἶναι ὁ κρότος καὶ οἱ σπινθηρες τῶν Πεταλῶν τῶν ἀλόγων τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, τρεχόντων εἰς τὸν οὐρανὸν, καθὼς ἔλεγεν ἡ μακαρίτισσα ἡ γιαγιά μου· ὅτι πρέπει νὰ γνωρίζουν τίνι τρόπῳ γίνεται τὸ Οὐράνιον Τόξον· διατί ἐκεῖνη ἡ θεράστρα καπνίζει ἐνῷ ἡ ἄλλη ὄχι. Διατί ὁ Γ. φορεῖ ὀμματουῖα; διατί τὸ ὕδωρ βράζει ὀγλιγορῶτερον εἰς τὴν μετᾶλλον χύτραν παρὰ εἰς τὴν πῆλινον· τί πρᾶγμα εἶναι ὁ ἄνεμος· διατί χθὲς ἔπνεε καὶ σήμερον ὄχι; (δηλ. ὁ ἄνεμος καὶ ὄχι ὁ ἀήρ) καὶ τόσα ἄλλα, τί πρᾶγμα καὶ διατί, ἀναλογιζόμενοι, ὅτι εἶναι προωρισμένοι νὰ γίνωνται μητέρες καὶ ὅτι ἐὰν τὸ τέκνον των τὰς ἐρωτῆσῃ, κατὰ τὴν ἐμφυτον εἰς τὰ τεχνία περιέργειαν, διατί καὶ πῶς τὸ προσωπάκι του ζωγραφίζεται εἰς τὸν καθρέπτην καὶ τί εἶναι τὸ ἓνα καὶ τί τὸ ἄλλο δὲν πρέπει νὰ εὐρεθοῦν ἐμπερδευμένους ἀλλὰ νὰ ἦναι εἰς κατάρασιν νὰ τῷ ἀπαντήσουν καὶ νὰ τὸ διδάξουν. Τάλας ἐγὼ! ποῦ νὰ ἤξευρα ὅτι ὅλα αὐτὰ θὰ ξεσπάσουν

εἰς τὴν καμποῦράν μου! Ἀλλὰ διέταξες πρέπει νὰ ὑπακούσω! Γενηθῆτω λοιπὸν τὸ θέλημά σου, ἀλλὰ γενηθῆτω μὲ τινὰς συμφωνίας. Ἄν νὰ μὴ θέλῃς νὰ σὲ διδάξω ὅλα, ἀλλὰ ὅσα κρίνω ἄξιον νὰ γνωρίζῃ μία Κυρία, διότι ἂν θελήσῃς νὰ σὲ μάθω ὅλα ὅσα γνωρίζω καὶ ὅσα δὲν γνωρίζω τότε τί θὰ μείνῃ εἰς ἐμέ; Βον Ἄφου μάθῃς αὐτὰ τὰ ὀλίγα καὶ ἀναγκαῖα νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι τὰ ἔμαθες ὅλα καὶ μου πάρης ἄριες καὶ ἀρχίσης νὰ φιλονικῆς μετὰ τὸν κόσμον, διότι, σοὶ τὸ προλέγω, αὐτὰ τὰ ὁποῖα θὰ μάθῃς εἶναι ὡς μία σταγὼν παραβαλλομένη πρὸς τὸν Ὀκεανόν· καὶ Γον τέλος νὰ ἀφήσῃς πλέον τὰ μυθιστορήματα διότι ἀφου θέλῃς νὰ μάθῃς τὴν ἀλήθειαν πρέπει νὰ στείλῃς πίσω ἀπὸ τὸν Ἡλίον τὰ ψεύματα.—Εἶμαι εὐέλπις ὅτι θὰ δεχθῆς αὐτὰς τὰς συμφωνίας βλέπουσα μετὰ πόσης ἐγὼ προθυμίας σὲ ὑπακούω. Κάμε λοιπὸν τὸν σταυρὸν σου, ὡς καλὴ Χριστιανὴ, καὶ ἄς ἀρχίσωμεν. Καὶ πρῶτον πρέπει νὰ σοὶ εἶπω ὅτι, ὅταν ἀρχίσῃ τις νὰ σπουδάζῃ τι, πρέπει νὰ μάθῃ πρῶτον τὸν ὀρισμὸν του, δηλαδὴ τί πρᾶγμα εἶναι, πῶς ὀνομάζεται καὶ διατί ὀνομάζεται· δὲν ὀμοιάζουν μὲ τὰ Γάντια, τὰ Καπέλλα καὶ τὰ Μαλακῶφ, τὰ ὁποῖα φορτὸνεσθε χωρὶς ποτὲ νὰ ἐρωτήσῃτε τί πρᾶγμα εἶναι, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἀπλῇ συστάσει ὅτι τὰ φορεῖ ἡ Κυρία Ω. καὶ τὰ πωλεῖ ἡ Κεδεῖνα. Μάθε λοιπὸν ὅτι Φυσικὰς Ἐπιστήμας ὀνομάζουσι τὸ ἄθροισμα τῶν ἐπιστημῶν αἱ ὁποῖα ἔχουσιν ὡς ἀντικείμενον τὴν σπουδὴν τῆς Φύσεως.—ΦΥΣΙΣ! τί πρᾶγμα εἶναι πάλιν αὐτό! τρώγεται ἢ πίνεται;—Καὶ τρώγεται καὶ πίεται καὶ βλέπεται καὶ ἀκούεται καὶ πιεται καὶ, καὶ, καὶ. Ἡ λέξις φύσις παράγεται (διότι ἀφου εἶσαι Ἑλληνὶς πρέπει νὰ σοὶ λέγω ἐνίοτε καὶ τὰς παραγωγὰς τῶν λέξεων) παράγεται, λέγεται ἀπὸ τὸ φύω τὸ ὁποῖον σημαίνει γεννῶ· λοιπὸν ἡ φύσις

είναι ταυτοσημαντόν με τὸ γεννητήριον, Κοινή Μήτηρ ἢ Δημιουργὸς Δύναμις, ἢ Πνοή τοῦ Θεοῦ. αὐτὴ μὲν εἶναι ἡ κυρία καὶ γενικὴ σημασία τῆς λέξεως. Ἐπιστημονικῶς δὲ καὶ κοινῶς φύσιν ὀνομάζουσι τὸ σύνολον τῶν πλασμάτων, τὸ σύμπαν, τὴν Κτίσιν καὶ τοὺς διέποντας αὐτὴν Νόμους (διότι ὁ Πάνσοφος Πλάστης εἰς ἕκαστον πλάσμα Του ἔθεσε ἕντι, διὰ τοῦ ὁποῦ τοῦτο ζῆ καὶ ὑπάρχει καὶ αὐτὸ τὸ ἕντι ὀνομάζεται Νόμος). Εἷς εἶναι ὁ Δημιουργὸς καὶ μία ἡ φύσις· ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα αὐτῆς τῆς Φύσεως εἶναι πολλαπλά, εἶναι ἄπειρα, διότι ὑπάρχουν ζῶα, ὑπάρχουν φυτὰ, ὑπάρχουν ἀστέρες, ὑπάρχουν λίθοι καὶ τόσα καὶ τόσα ἄλλα. Ἔπάρχουν λοιπὸν καὶ διάφοροι ἐπιστήμαι αἱ ὁποῖαι καταγίνονται εἰς τὴν σπουδὴν αὐτῶν τῶν ἀντικειμένων. Ἐκαστῆ τῶν ἐπιστημῶν τούτων εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐπιστήμη χωριστὴ· ὅλαι δὲ ὁμοῦ σχηματίζουν τὸ Μ έ γ α κ αὶ Γ ε ν ι κ ὸ ν Β ι β λ ι ο ν τ ῆ ς Φ ὕ σ ε ω ς, τὴν Γ ε ν ι κ ῆ ν Φ υ σ ι κ ῆ ν, τὰς Φ υ σ ι κ ἄ ς. Ἐπιστήμας. Ἀλλὰ ποῖα εἶναι αὐταί; εἶται 1^{ον} ἢ Ἀστρονομία, ἢ ὁποῖα καταγίνεται εἰς τὴν σπουδὴν τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων, 2^{ον} ἢ Πειραματικὴ Φυσική, ἢ σπουδάζουσα τοὺς γενικοὺς νόμους τῆς Φύσεως. 3^{ον} ἢ Χημεία, ἢ σπουδάζουσα τὴν σύνθεσιν τῶν σωμάτων, 4^{ον} ἢ Ζωολογία, ἢ ὁποῖα σπουδάζει τὰ τῶν ζῶων. 5^{ον} ἢ Βοτανική ἢ Φυτολογία, ἢ σπουδάζουσα τὰ φυτὰ. 6^{ον} ἢ Γεωλογία ἢ σπουδάζουσα τὰ διάφορα στρώματα, τὰς διαφορὰς γαίας ἐκ τῶν ὁποῦν συγκρίται ὁ Πλανήτης ἡμῶν κ.τ.λ. κ.τ.λ. κ.τ.λ. (δὲν σοὶ τὰς ἀριθμῶ ὅλας διὰ τὸν φόβον μήπως σὲ βαρύνω). Τὰς ἐπιστήμας ταύτας εἶναι ἀδύνατον νὰ τὰς γνωρίζῃ ὅλας καὶ κατὰ βάθος εἰς μόνος ἀνθρώπος, διὰ τοῦτο καὶ οἱ Φυσιολογοὶ σπουδάζουσι μίαν, δύο ἢ τὸ πολὺ πολὺ τρεῖς καὶ γίνονται Εἰδιχοί. Μόνον ὁ Ἴατρος, ἐκτὸς τῆς ἰδιαίτερας σπουδῆς τοῦ ἀνθρώπου τῶν παθῶν του καὶ τῶν μέσων τῆς θεραπείας

πρέπει νὰ ἦναι ἀλατισμένος καὶ καλοαλατισμένος ἀπὸ ὅλα. Φωντάσθητι λοιπὸν πόσον κοπιᾶζουσι διὰ νὰ γείνουν Ἴατροί! Κακόμοιροι! νὰ τοὺς ἐπλήρωσαν τουλάχιστον, ὅχι διὰ τοὺς κόπους τῆς σπουδῆς, ἀλλὰ διὰ τὴν κούρατον! Ἡμεῖς κατὰ τὸ παρὸν θὰ ὀμιλήσωμεν περὶ τῆς Πειραματικῆς Φυσικῆς, διότι αὐτὴ εἶναι ἡ γενικωτέρα ὅλων τῶν ἄλλων Φυσικῶν ἐπιστημῶν (δι' ὃ καὶ ὀνομάσθη Ἰδιὸς Φυσικὴ) καὶ διότι ἴσα, ἴσα αἱ Βρονταί, ἢ Χύτρα, τὰ ὀμματούαλια, ὁ καθρέπτης καὶ ὅλα ὅσα θέλεις νὰ μάθῃς ἀνάγονται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς. Ἀκολουθῶν δὲ θὰ ὀμιλήσωμεν καὶ περὶ τῶν ἄλλων κατὰ σειράν. Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν πρῶτον τὸν ὀρισμὸν τῆς Φυσικῆς. Σοὶ εἶπον ἀνωτέρω ὅτι « ἡ Φυσικὴ εἶναι ἡ Ἐπιστήμη ἣ τις καταγίνεται εἰς τὴν σπουδὴν τῶν Γενικῶν Νόμων τῆς Φύσεως. » πρέπει νὰ προσθέσωμεν εἰς αὐτὰ. « καὶ ὅλων τῶν φαινομένων τὰ ὁποῖα παρουσιάζουσι τὰ σώματα. » Ἀλλὰ τί σημαίνει ἡ λέξις Γενικῶν Νόμων τῆς Φύσεως; Α'. αὐτὸ εἶναι τὸ μεγάλο τὸ κακὸ! ἄκουσον θὰ προσπαθῶ νὰ σοὶ δώσω νὰ τὸ καταλάβῃς. Ὄταν ὁ Πάνσοφος Δημιουργὸς ἔκτισε τὸν Κόσμον τοῦτον καὶ συνηρολόγησε τὰ ἄπειρα στοιχεῖα τὰ ὁποῖα σχηματίζουν τὸ Σύμπαν ἔθεσεν ὡς σοὶ προεῖπα, καὶ Νόμους τινάς, οἱ ὁποῖοι, διέπουσι, ρυθμίζουν καὶ διαιωνίζουν αὐτὰ, καθὼς ὁ ὥρολογιοποιὸς συναρμολογῶν τὰ διάφορα μέρη τῆς θαυμασίου Μηχανῆς τοῦ ὥρολογίου, τελειοποιεῖ αὐτὸ διὰ τῆς προσθήκης τῆς ἀλύσεως καὶ τοῦ ἐλατηρίου, τὰ ὁποῖα ρυθμίζουν τὴν πορείαν του. Ἐννοεῖς ὅτι οἱ Νόμοι οὗτοι προσερχόμενοι ἐκ τοῦ Θεοῦ εἰσὶ κατὰ συνέπειαν σταθεροί, ἀμετάβλητοι, αἰώνιοι. Ἄς σοὶ ἐξηγήσω δὲ τώρα καὶ τὴν φράσιν « τῶν φαινομένων ἅτινα παρουσιάζουσι τὰ σώματα. » — Πολλάκις ἤκουσας νὰ ὀνομάζουσι ὡς μὴ ὠφείλε, τοὺς Ἴατροὺς Ἰλιστὰς (ἕλος

ὁ κόσμος μὲ τοὺς δυσουχεῖς Ἴατροὺς τὰ ἔχει). Τί σημαίνει ἡ λέξις Ἰλιστῆς; — Σημαίνει ἐκείνον τὸν ἀνθρώπον ὅστις ἀρνούμενος τὴν ὑπαρξίν τοῦ Πνεύματος, τῆς ἰδανικότητος (τῆς Ποιήσεως) πιστεύει μόνον εἰς τὴν ὕλην.

Τί δὲ ἡ Ἰλῆ;

Ἰλῆ ὀνομάζεται πᾶν ὅ,τι αἰσθητὸν, πᾶν ὅ,τι ὑποπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις μας, πᾶν ὅ,τι προσβάλλει τὴν ὄρασιν, τὴν Ἀκοήν, τὴν Γεῦσιν, τὴν Ὄσφρησιν, καὶ τὴν Ἀφήν. Πᾶν δὲ ὅ,τι σχηματίζει μέρος τῆς ὕλης, πᾶν ὅ,τι ὕλικόν, πᾶν ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὴν ὕλην, πᾶν ὅ,τι τέλος συγκρίται ἀπὸ ὕλην ὀνομάζεται Σῶμα. Οὕτως, ὁ ἀὴρ εἶναι σῶμα, τὸ χῶμα εἶναι σῶμα, τὸ ὕδωρ σῶμα, τὸ σῶμα μας σῶμα, τὸ χαρτὶ τοῦτο σῶμα κτλ. κτλ. κτλ.

Τώρα ἄς ἐλθωμεν εἰς τὰ φαινόμενα. Ἡ λέξις Φαινόμενον γραμματικῶς σημαίνει πᾶν ὅ,τι φαίνεται, πᾶν ὅ,τι προσβάλλει τὴν ὄρασιν μας. Ἐπιστημονικῶς ὁ μὸς σημαίνει « πᾶσαν μεταβολὴν ἐπερχομένην εἰς ὁποιοδήποτε σῶμα χωρὶς νὰ διαταράξῃ ὅμως τὴν σύνθεσιν του, χωρὶς νὰ μεταβάλλῃ δηλαδὴ τὰ ἀρχικά αὐτοῦ συστατικά μόρια » Οὕτω π.χ. ἡ πτώσις ἐνὸς σώματος εἶναι φαινόμενον (κατὰ τὴν Φυσικὴν, ἐνῶ κατὰ τοὺς μὴ γνωρίζοντας τὴν φυσικὴν εἶναι ἀπροσεξία.) ὁ ἦχος τοῦ Κλειδοκυβάλλου σου εἶναι φαινόμενον, τὸ ζῶγρᾶ φημὰ τῆς μορφῆς σου ἐν τῷ καθρέπτη εἶναι φαινόμενον, οἱ σπινθῆρες καὶ αἱ βρονταὶ τῶν Πετᾶλων τῶν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ἀλόγων εἶναι φαινόμενον καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ὅλη αὐτὴ ἡ μεγὰ λησαρὰ κοστὴ ἐπιτίω νὰ σοὶ ἔδωκε νὰ ἐννοήσῃς τί πράγμα εἶναι αἱ Φυσικαὶ Ἐπιστήμαι, τί ἡ Φυσικὴ καὶ εἰς τί καταγίνεται. Σὲ παρακαλῶ λοιπὸν τώρα νὰ μοὶ δώσης τὴν ἀδειαν νὰ σὲ καλονύξω τίσω, διότι εἶναι ἀργὰ, καὶ ἄλλοτε σὲ λέγω καὶ ἄλλα.

Χαῖρε,

Ἄλεξ. Ζωηρός

Πῶς ἀντίς ἐκ συγγραφῶν

ὕλικῶς ὠφελῆθει.

(ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς ἀνεκδότου.)

Δεδοσθὴ πρὸς στιγμὴν — καὶ πρὸς Θεοῦ μὴ ἐκλάβητε τὰ λόγια μου ἐπὶ κακοῦ — δεδόςθω ὅτι συνεγράφατέ τι, ἐπιθυμεῖτε δὲ καὶ νὰ δημοσιεύσῃτε τὴν συγγραφὴν σας καὶ ἡ ἐπιθυμία σας εἶναι εὐλογωτάτη, διότι βεβαίως δὲν συνεγράφατε δι' ἑαυτοὺς μόνον, οὔτε εἶναι δυνατόν ἐνχειρογράφη ἢ συγγραφῆσαι ν' ἀναγνωσθῇ ὑφ' ὅλων ἂν δὲ εἰς τὴν πρώτην εἰκασίαν ταύτην προσθῶ καὶ δευτέραν, ὅτι δηλαδὴ τὸ συγγραμμά σας ἐγράφη ἐπ' ἠθικῶ σκοπῷ, κατὰ τὴν ὑμετέραν δὲ κρίσιν ἐπέτυχε, γαργαλισμὸς τις φιλοτιμίας, μικρὸς τις, ἤθελον εἰπῆ μᾶλλον, ἔλεγχος συνειδήσεως ἤθελε σὰς διαταράττει ἀδιαλήπτως· διατί νὰ μὴ ὠφελῆθῃ καὶ ἄλλος ἐκ τῆς σοφῆς συγγραφῆς σας;

Καὶ λοιπὸν ἀποφασίζετε νὰ ἐξέλθητε εἰς φῶς· καὶ ἀπέρχεσθε εἰς τινὰ βιβλιοπώλην καὶ γλυκὴν μειδιῶντες, ὡσανεὶ προὔτεινετε ἐπικερδῆ τινὰ ἐπιχείρησιν, τῷ λέγετε: — Θέλετε νὰ δημοσιεύσῃτε τὸ σύγγραμμά μου τοῦτο; ἐγὼ ἀρκοῦμαι εἰς ὀλίγα, ὀλιγώτατα πράγματα, εἰς ἀριθμὸν τινὰ ἀντιτύπων καὶ... — Ὅχι, ὅχι, ἀποφαίνεται ὑμῖν διακόπτων ὁ βιβλιοπώλης· κατηφανίσθη ἀγορᾶζων χειρόγραφα, καὶ διὰ τοῦτο πλέον ἀπέχω καὶ δὲν καταγίνομαι εἰμὴ εἰς πωλήσεις διὰ λογαριασμὸν τῶν συγγραφέων ἢ τῶν ἐκδοτῶν.

Τότε μὲ ἐν συγχωρήσει ατέμει, Κύριε, ἀναχωρεῖτε δυσθεμῶντες πῶς καὶ ἀναπολῶντες μετὰ δυσαρσεκείας τοὺς τε-

λευταίους τοῦ βιβλιοπώλου λόγους, διότι ἤγνοετέ ἴσως ὅτι ὡς ἐπιτοπολὺ ἰδίαις δαπάναις οἱ συγγραφεῖς δέον νὰ δημοσιεύωσι τὰ πονήματά των.

Παραγίνεσθε εἰς ἄλλο βιβλιοπωλεῖον, ἔπου ὁ κύριος, πᾶν ἄλλο ἔχων κατὰ νοῦν ἢ ὑμᾶς κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου, ἀποκρίνετέ σας ξηρὰ, ξηρὰ: — Κύριε, ἐγὼ εἶμαι βιβλιοπώλης καὶ ὄχι τυπογράφος, πωλῶ βιβλία καὶ ὄχι νὰ τυπῶν ἄφινω εἰς ἄλλους αὐταῖς ταῖς ζάλαις. »

Καίτοι ξηραὶ, αἱ λέξεις αὐταὶ δι' ὑμᾶς εἰσὶν ἀκτίνες φωτὸς· τὸ κλασικὸν εὐρηκὰ ἐκφράζει τοῦ φραγμοῦ τῶν ὀδόντων σας καὶ ἀνυπερθέτως σπεύδετε πρὸς τοὺς τυπογράφους, πιστεύοντες ὅτι εὐκόλον τὸ μετ' αὐτῶν συμφωνῆσαι. Μετὰ τοὺς συνήθεις χαιρετισμούς, ἐξάγεται τοῦ κόλπου τὸ χειρόγραφον· ἀλλ' ὁ τυπογράφος λέγει: — ἄδύνακτον, ἀκριβέ μου Κύριε, ν' ἀναδεχθῶ τὴν ἔκδοσιν τῆς συγγραφῆς σας· δὲν ἔχω βιβλιοπωλεῖον ἐγὼ ἢ σχέσεις μετὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ βιβλιοπώλαις. . . ἂν ἦμην τυπογράφος βιβλιοπώλης, ἴσως ἀπεφάσιζον· εὑρετε τὸν Α. . . τὸν Β. . . τὸν Γ. . . αὐτοὶ ἐπιχειροῦσι τὰ τοιαῦτα.

Ἐ, φίλοι! συυθρωπάζοντες διὰ τὰς ἀποτυχούσας ἐλπίδας, τεθλιμμένοι, βαρυθυμῶντες, ἀποφασίζετε, ἀλλὰ κάπως σθενικῶς, νὰ κρούσητε τὴν θύραν καὶ τοῦ τρίτου τούτου εἶδους τῆς βιβλικῆς οἰκογενείας· ἀλλ' ὁ μὲν λέγει ὅτι καὶ αὐτὸς ἤδη ταῦτόν ὡς ἔγγιστα ἔγραψε σύγγραμμα — καὶ τοῦτο βεβαίως κινεῖ σας εἰς ἐκπληξιν, διότι πρῶτον ἤδη ἴσως ἀκούεται ὅτι οἱ τυπογράφοι βιβλιοπώλαι εἰσὶ καὶ συγγραφεῖς — ὁ δὲ ὅτι τὸ σύγγραμμά σας εἶναι πολὺ, ἢ πολὺ ὀλίγον ὀγκῶδες· ἕτερος δὲ ὅτι δὲν κερδοσκοπεῖ εἰμὴ εἰς μετατυπώσεις.

« Διάβολε! ἀντίχριστε! κραυγάζετε τότε δημοσιεύονται καθεκάστην τόσαι ἀηδίαὶ κατακλύζουσι τὸν κόσμον πανταχόθεν τόσα ἐξαμβλώματα φιλολογικὰ καὶ μόνον τὸ σύγγραμμά μου δὲν δύναται νὰ φανῇ εἰς

φῶς; Ἡ ὁ κόσμος ἤλλαξε πραγματικῶς, ἢ ἂν δὲν ἤλλαξε, τὸ βιβλίον μου πρέπει νὰ τυπωθῇ. »

Καὶ τότε ἴσως μελετᾶτε νὰ καταφύγητε εἰς τὸ τῆς ἀφιερώσεως μέσον· ἀλλὰ, μετ' ὤριμωτέραν σκέψιν, παραιτεῖσθε καὶ τούτου. Ἐπρεπε νὰ σᾶς διηγηθῶ τὸ ἱστορικὸν μιᾶς ἀφιερώσεως, ἀλλ' εἶναι ἔργον ἐπίπονον, κοπῶδες, πλήρες ἀκανθῶν· σὲ κἀμνεὶ νὰ σφραγῆς μετὰ τὸ νύχι σου, κατὰ δὴ τὸ λεγόμενον.

Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν καταφευκτέον εἰς τὸ ἔσχατον, εἰς τὸ ἀτυχὲς καταφύγιον τοῦ ἰδίαις δαπάναις ἐκδοῦναι· ἀλλ' ἐκ τῆς Σκύλης περιπίπτομεν εἰς τὴν Χάρυδριν ἢ πεζαιτερον λαλοῦντες ἀπὸ τὴν τσουκάλαις τὰ κάρβουνα, διότι ἡ ὑποτιθεμένη ὠφέλεια μεταβάλλεται εἰς πραγματικὴν ζημίαν, καὶ, ἀντὶ τοῦ πληρῶσαι, ἀνάγκη τοῦ κενῶσαι τὸν κορβανᾶν — ἀλλ' ἡ ἀπόφασις ἀμετάκλητος καὶ τὸ πείσμα δὲν πέρνει ἀπὸ ἀριθμητικῆς.

Γίνεται ἡ ἔκδοσις! Πόση καὶ ποῖα ἡδονὴ δι' ἓνα συγγραφέα νέηλυν τὸ βλέπειν τὰ πρῶτα δοκίμια τοῦ τύπου, τὸ βλέπειν τὰ ὀνιθοσκαλισμάτα του μεταβάλλοντα καὶ εἶδος καὶ μορφήν· ἀναγινώσκει βεβυθισμένος εἰς εὐρύνωτον σκίμποδα τὸ σύγγραμμά του ὡς νέον τι, καίτοι μυριάκις προἀνέγνω τούτο· ἐξετάζει, παρατηρεῖ, ἐπιθεωρεῖ αὐτό· προστίθεισιν αὐτῷ νέα θέληγητρα, διορθοῖ τὰ παρεωραμένα — παρεωραμένα βέβαια, διότι ἡ φιλοτιμία δὲν ἀναγνωρίζει σφάλματα — καὶ ταῦτα πάντα μετὰ δειλιάς, μετὰ φροντίδος τοιαύτης, οἶαν μόναι αἱ μητέρες γνωρίζουσιν, αἱ πρωτοτόκοι μητέρες, ὅταν ἄφθονα δαφιλεύωσι θωπεύματα εἰς τὰ νεογνά των, φοβούμεναι μὴ ἡ ἐλαχίστη θλίψις, μὴ ἡ ἐλαχίστη παραδρομὴ ἀποθῆ εἰς βλάβην τούτων.

Ἡ ἔκδοσις γίνεται! τίς ἀντέχει εἰς τὰς ἐκ τούτου ἐπιγινόμενας συγκινήσεις; τὰ πάντα μειδιῶσιν ἡμῖν, ἀπαραλλάκτως ὡς κατὰ τὰς γαμικὰς ἡμέρας· οἱ φίλοι — καὶ

τότε φίλους ἔχομεν πολλοὺς — οἱ φίλοι, πρὸς οὓς λέγομεν ὅτι ὁσονούπω γινόμεθα γνωστοὶ εἰς τὸ δημόσιον ὡς συγγραφεῖς, συγχαίρονται ἡμῖν, ἐπαινοῦντες ἐκ προοιμίου τὸ σύγγραμμά μας, διότι ἐλπίζουσι νὰ λάβωσι κανὲν ἀντίτυπον δωρεάν, καὶ ὑπόσχονται νὰ καταβάλωσιν ἀπείρους προσπαθείας ὥστε ἐν οὐ μακρῷ χρόνῳ νὰ ἐξοδευθῇ ἡ ἔκδοσις.

Γέγονεν ἡ ἔκδοσις! καὶ τρέχομεν τότε νὰ διανεμήσωμεν τὰ πρῶτα ἀντίτυπα εἰς τοὺς προστάτας, εἰς τοὺς ἡμετέρους φίλους, εἰς τοὺς ἐφημεριδογράφους καὶ ἀπολαμβάνομεν εὐχαριστήσεις, συγχαρητήρια, ἐπαίνους μετὰ τὸ σακκί· ἀλλὰ, βαβαί! ἂν κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου ἡ ὑπόθεσις τῆς ἡμετέρας συγγραφῆς ἦναι κείμενον φιλολογικῶν συζυτήσεων! ἂν μία ἐφημερίς τυχὸν ἐπαινήσῃ καὶ ἐνθαρρύνῃ ἡμᾶς σήμερον, δέκα τὴν ἐπαύριον θέλουσιν ἐξεγερθῆ καταλιθάζουσαι ἡμᾶς καὶ ἀποθαρρύνουσαι.

Ἡ ἔκδοσις γέγονε! καὶ ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἐν ταῖς πλατείαις, ἐν ταῖς τριπύλοις τῆς πόλεως ὁ λόγος εἶναι περὶ ἡμῶν· φημιζόμεθα, ἐπαινούμεθα, ἀντικείμενον γινόμενοι τῆς κοινῆς περιεργείας· ἐφήμερος φήμη! δόξα διαλυομένη ὡς ἀτμός! διότι τὰ περιτρίμματα τῆς ἀγορᾶς ὑποσκάπτουσι καὶ καταστοέφουσιν αὐτήν, ὅπως ἀνοίξωσι στάδιον εἰς ἄλλας, τὰς ὁποίας θάπτον ἢ βράδιον ἢ αὐτὴ τύχη περιμένει.

Ἀλλ' ἔλθωμεν εἰς τὸ κυριώτερον.

Δέον νὰ τείνωμεν χεῖρα πρὸς τὸν κορβανᾶν καὶ νὰ ἐξασφαλίσωμεν αὐτὸν κατὰ κλεπτῶν.

Φεῦ! εἰς οἶαν ἀπάτην εὐρισκόμεθα καὶ πόσον ἀκριβῶς πληρόνομεν αὐτήν· ἀλλὰ τὰ γινόμενα οὐκ ἀπογίνονται, καὶ ἴσως, προϊόντος τοῦ χρόνου, εἰσπράξωμεν λεπτὸν κατὰ λεπτὸν ὅ,τι ἤδη ἐξωδεύσαμεν σωρηδὸν, διότι οἱ βιβλιοπῶλαι πρὸς οὓς ἐνεπιστεύθημεν τὴν πώλησιν τῆς συγγραφῆς μας, ὁμοιάζουσι — καὶ σύγγνωτε τὸ τετριμμένον τῆς παρομοιώσεως — τοὺς γεωργοὺς τοὺς καλλιεργούντας ξένας γαίας· ἀνκαρπίσου, (TOM. A.)

καλὰ, εἰ δὲ καὶ μὴ, ὑπομονή! νὰ ζήσῃ ὁ ἀφέντης!

Ὡ ἐλπίδες μάταιαι! ὦ χρήματα ἀδίκως ἐξωδευμένα!

Καὶ ὅμως, ἂν, ἀποφασίσαντες, διακινδυνεύσωμεν εἰσέτι μικρὸν, ἔχομεν τῆς σωτηρίας τὸ μέσον· ἐν τῷ ναυαγίῳ ἡμῶν ὑπάρχει σάνις σωτήριος· δράζωμεν αὐτήν πρὶν ἢ ἄλλος τείνη χεῖρα. Ἰδέα θαυμαστὴ, ἀξία τῶν θαυμασίων ἐπινοιῶν τοῦ περιλήτου αἰώνος μας!

Μιμηθῶμεν τὸν Κ. . . ἀπέλθωμεν εἰς Παρισίους πρὸς ἔκδοσιν ἐνὸς σεληνοδρομίου προγονωστικῷ· προσαρτήσωμεν τὴν ἡμετέραν συγγραφὴν, κεκαλλωπισμένην καὶ μετὰ τινῶν ξυλογραφιῶν, ἔστωσαν καὶ ξένων τῆς ὑποθέσεως, καὶ τοιοῦτοτρόπως δημοσιεύσωμεν ἐν Ἀλμανάχιον.

Τίς ὁ μὴ ἀγοράζων τοῦ γαιδάρου τὴν Φυλλάδα;

ΦΙΛΟΚΛΗΣ.

ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΨΙΣΤΟΝ.

(Young. 22^a Νύξ.)

Θέλω σὲ βλέπει πάντοτε, ἐπαινε, ἔρποντα ἐντὸς τῶν μεγάρων, γαργαλίζοντα διὰ τῶν κολακευτικῶν σου ἤχων τὸ οὖς τῶν ἰσχυρῶν καὶ πωλούμενον τῇ κακίᾳ ἀντὶ χρυσίου; Θέλω σὲ βλέπει ἐπαιτοῦντα παρὰ τοῦ ποταποῦ πλουσίου, ἄρτον προσρίβοντα ἀτιμίαν; Θέλω σὲ βλέπει θυμιῶντα αἰσχροὺς καὶ νεκρὰν ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν καρδίαν καὶ διαχέοντα τὰ ἡδέα σου ἀρώματα περὶ πτώματος;

Ὡ ἐπαινε, ἄφες τὰς αὐλάς, ἔπου ἀτιμάζεις τὴν εὐγενειάν σου καὶ βῆ ἐγκωμιάζεις χαμαιζήλους ἡγεμόνας· ὑπαγε εἰς τὴν κα-

τοιμίαν σου, πρὸς τὴν ὑπερτάτην ἐκείνην ἀρχὴν, τὴν προικίσασαν τὴν γλῶσσαν διὰ τοῦ δῶρου τῆς διαλέκτου, τὴν χορηγήσασαν εἰς τὴν διάνοιαν τὴν δύναμιν τοῦ ἀναπτύσσεται καὶ τελειοῦσθαι, καὶ εἰς τὴν ψυχὴν δούσαν τὸ εἶναι. Ἰπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Δημιουργοῦ ὁ ἄνθρωπος κλίνει τὸ γόνυ καὶ ταπεινοῦται ἐνώπιον τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ σεβάσματα καὶ τὰ θυμιάματα διαδίδονται ἀπὸ ἀργίλου εἰς ἄργιλον καὶ ἀπὸ κακουργήματος εἰς κακούργημα· καὶ Σὺ Πλάστα τοῦ ἀνθρώπου, Σὺ Ἰπέρτατε Κύριε, εἰς ὃν τὸ πᾶν ἀνήκει, οὐδὲν τούτων ἀπολαμβάνεις!

ὦ! ἐπιθυμῶ νὰ παύσω τοῦ ζῆν, ὅταν ἡ ψυχὴ μου παύσῃ τοῦ αἰνεῖν τὸν Δημιουργὸν αὐτῆς! Ἄς ἡδυνάμην διὰ τῆς εὐγνωμοσύνης μου νὰ τὸν ἐκδικήσω ἀπὸ τῶν ἀχαρίστων, οἵτινες τὸν λησμονοῦσι! Πόθεν ν' ἀρχίσω τὸν πρὸς αὐτὸν ὕμνον μου, διὰ νὰ μὴ τὸν τελειώσω ποτέ! Ὄπου στρέψω τὸ βλέμμα, ἡ φύσις μοι λέγει νὰ θαυμάσω τὰ ἔργα του. Ἡ ἡμέρα εἶναι τὸ μεῖδιμά του, καὶ αὐτὸ τὸ μεγαλοπρεπὲς σκότος, οὗτινος τὸ φρικῶδες εἶναι ἐστυλισμένον ὑπὸ κόσμων φωτεινῶν, γεννᾶται ἐκ τῆς συνοφρωσεώς του. Μὲ πόσα θαυμάσια ἐπλεξε τὸν μέλανα τῆς νυκτὸς μανδύαν! ὁποῖα μεγαλοπρέπεια ἀνεκτίσεται εἰς ταύτην τὴν ἀψίδα, τὴν πλήρη διαλαμπόντων σωμάτων ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἐτέρου πόλου! Ὅποια δαψίλεια διὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν! ἀλλὰ διὰ Σε ἴψιστε, μηδὲν ταῦτα πάντα.

Παντοδύναμε Θεὲ, οὗτινος ὁ παντεπόπτῆς ὀφθαλμὸς ὄρα τὸ παρὸν, τὸ μέλλον καὶ τὸ παρελθόν, καὶ θεωρεῖ ὡς μίαν στιγμήν τὸν χρόνον, ὃν οἱ θνητοὶ διαιροῦσιν εἰς τρία μέρη. Μόνος κατανοεῖς τὸ πᾶν, καὶ εἶσαι ἐντελῶς ἀκατανόητος. Μ' ὄλον ὅτι ἀόρατος, ὑπάρχεις παντοῦ, εἰς τὰ ἐλάχιστα τῶν ἔργων σου ὡς καὶ εἰς τὰ ὑψηλότερα. Τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη, φέροντα ἐπ' αὐτῶν κόσμον ὄντων, ἅτινα τρέφουσιν, ἀναγγέλλουσι τὴν ἰσχύν σου, ἀπαράλλακτα, ὅπως καὶ αἱ γιγαντώδεις σφαῖραι καὶ αἱ μεγάλοι οἰκογένειαι, ἐξ ὧν κατοικοῦνται· μόλις ὁ νοῦς

τὰς ἐρωτᾷ καὶ πάραυτα προφέρει τὸ ὄνομα τοῦ κοινοῦ αὐτῶν πατρός.

Σὺ εἶσαι ἡ παγκόσμιος πηγή, ἐξ ἧς ἀναβλύζει ἡ ζωὴ καὶ ἡ εὐδαιμονία, αἵτινες διανέμονται εἰς πάντα τὰ ὄντα. Σὺ ἔδωκας τῷ ἀνθρώπῳ τὸ δῶρον τοῦ λόγου· ἀλλ' ὁ λόγος δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ τὸ ὄνομά σου. Εἰπέ μοι, ὅποιον εἶναι αὐτὸ τὸ ὄνομα; Πῶς πρέπει νὰ ὀνομάσω ἐκεῖνον, ὃν βλέπω σιλῶντα ἐντὸς τῶν δίσκων τῶν ἀπειραριθμῶν τούτων ἡλίων; Βοήθησον τὴν ψυχὴν μου εἰς τὸ νὰ βαστάσῃ τὴν ἰδέαν σου, καθότι πίπτει καταβεβλημένη ὑπὸ τοῦ βάρους τῆς δόξης σου.

Παντοδύναμε, Σὺ τὸ ἄκρον ἄκρον πασῶν τῶν τελειοτήτων, αἰτία ὄλων τῶν αἰτιῶν, ῥίζα αἰώνιη, ἐξ ἧς γεννῶνται πάντες οἱ κλάδοι τῆς φύσεως, Πρωτοκλάστα τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἀτελευτήτου ἀλύσεως αὐτῶν, τίς δύναται νὰ ὀρίσῃ ποῦ θέλει σταματήσει ὁ τελευταῖος αὐτῆς κρίκος; Δημιουργε τοῦ ἀπεράντου αὐτοῦ παντός, τοῦ κατεσκευασμένου ἐξ ἀμέτρων σχημάτων, τοῦ ὄντος ποῦ πυκνοῦ, ποῦ ἀραιοῦ, ποῦ σκιεροῦ, ποῦ φωτεινοῦ· ἐδῶ μὲν περιορίζομενος εἰς ἓν ἄτομον ἀόρατον, ἀλλαχού δὲ ἐκτεινομένου ἀνευ ὀρίων· ἐπίσης ἀκατανόητε καὶ μυστηριώδη διὰ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ μεγαλύτερα, ὡς καὶ εἰς τὰ ἐλάχιστα τῶν ἔργων σου. Πλάστα πάντων τῶν σφαιρῶν τῆς νυκτὸς, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἔρριψες τὸν ἄνθρωπον, ἵνα βλέπῃ καὶ θαυμάσῃ γονυκλινῆς πατὴρ τῶν πνευμάτων, οἱ στιγμιαῖοι οὗτοι βασιλεῖς τῆς ὕλης, οἱ σπινθηρῆες οὗτοι τῆς δόξης σου, τὰ εὐγενῆ ταῦτα τέκνα τῆς ἰσχύος σου, εἰς ἃ ἔδωκας τὴν δύναμιν τοῦ ἐνεργεῖν πρὸς ἀγαλλίασίν σου, καὶ οὐχὶ τὴν ἀπλήν ιδιότητα τοῦ ὑπακούειν τυφλῶς εἰς τοὺς νόμους σου χωρὶς νὰ τοὺς γνωρίζωσι· τὰ σμήνη ταῦτα τῶν νοητικῶν ὄντων ὑφούνται κατὰ βαθμοὺς, τὰ μὲν ὑπεράνω τῶν δὲ, μέχρι τοῦ τελευταίου, τοῦ εὐρισκομένου μᾶλλον πλησίον σου: ἀκτῖνες κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον διαλάμπουσαι ἐκ τοῦ θεοῦ σου φωτὸς,

προωρισμένα νὰ ἐμφυχώσι, νὰ εἰσδύωσιν εἰς τὴν ζοφώδη ἀργίλον τῶν ὀργανικῶν σωμάτων, ἔλαβον κατὰ διαφόρους βαθμοὺς τὸ ὀρμέμφυτον, τὸ λογικὸν καὶ τὴν διάνοιαν. Ἡ πολυπληθὴς αὐτῶν οἰκογένεια πληροῖ τὸ μεγαλοπρεπὲς μέγαρον τοῦ παντός, τὸ ὁποῖον ἐκτίσας διὰ τῶν ἀθανάτων σου χειρῶν!

Αἰδιδε Μονάρχα, εἰπέ μοι, ποῦ κατοικεῖς; Ποῦ δύναμαι νὰ εὐρῶ τὴν κατοικίαν τοῦ εὐεργέτου μου; νὰ εἰσδύσω ἐντὸς τῶν ἀβύσσων; νὰ σὲ ζητήσω εἰς τὸν ἥλιον; οἱ μηκόμενοι οὗτοι ἄνεμοι δύνανται νὰ μοι εἰπῶσι, ποῦ δύναμαι νὰ εὐρῶ τὸν Πλάστην μου; μὴ εἶναι ἐκεῖνος, ὃν ἀκούω εἰς τὴν φωνὴν τοῦ κερανοῦ; μὴ ἐποχεῖται ἐπὶ τῶν καταιγίδων καὶ διατάσσει εἰς τὰς θυσελώδεις τρικυμίας νὰ σύρωσι τὸ διάπυρον αὐτοῦ ἄρμα;

Ἄλλὰ τί λέγω; ὁ Θεὸς εὐρίσκεται τοσοῦτω μακρὰν ἐμοῦ; Ἐβλασφήμησα. Θνητοί, προσκυνήσατε μετ' ἐμοῦ· αὐτὸς εἶναι ἐδῶ. Ψάλλω τὸν ὕμνον του, εὐρισκόμενος ἐντὸς τοῦ στέρνου αὐτοῦ. Τὸ πᾶν δὲν εἶναι εἰμὴ ἐν σημείον τοῦ Θρόνου τοῦ ἀρρήτου ὄντος, ὅστις δι' ἐνὸς μόνου βλέμματος παρήγαγε τὴν φύσιν, ἣν ἡ σκιά τοῦ βραχίονός του στηρίζει· ἂν μίαν μόνην στιγμήν διακόψῃ τὸ μεῖδιμά του, αὐτὴ ἀφανίζεται. Βλέπει, ἔρπον εἰς τὸν βυθὸν τῆς ἀβύσσου ἐκεῖνον, τὸ ὁποῖον ὑφούται πλειότερον. Ἡ χεὶρ του περιβάλλει τὸ ἄπειρον.

Τίς εἶμαι; Ἡ ὄρμη ἐνὸς ἀσθενοῦς θνητοῦ δὲν προσβάλλει ἄρα γε τὸ μεγαλεῖον του; Ἄν ὁ ἄνθρωπος ἔλαβε τὸ δικαίωμα τοῦ θαυμάζειν τὰ ἔργα του, δύναται ὡσαύτως νὰ τολμήσῃ, ἄτομον κόσμου ἀτόμου, νὰ ψελίσῃ εἰς τὴν κόριν τοὺς ὕμνους τοῦ Ἰψίστου; Ποῦ δύναμαι νὰ εὐρῶ ἰδέας ἀξίας αὐτοῦ; Ἡ σκέψις μου, ἡ μέχρι τοῦ κέντρου τῆς γῆς φθάνει ἡ ὑφούται μέχρι τοῦ θόλου τῶν οὐρανῶν, δὲν δύναται νὰ εὐρῇ ἐν τῇ φύσει εἰκόνας ἀρκούντως εὐγενεῖς, ὅπως ἐκφράσῃ τὸ μεγαλεῖον του. Δὲν βλέπει εἰμὴ σκότος καὶ πτωχείαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς λαμπρότητος καὶ τῆς πολυτελείας τοῦ παντός. Ὅ,τι τὰ

ἄστρα ταῦτα ἐμπνέουσιν ὑψηλὸν, εἶναι ἀσθενές: ἡ ἐνεργητικότης εἶναι ἀδράνεια, ὁ δὲ μᾶλλον ἐνθερμὸς ἐνθουσιασμός εἶναι ψυχρός.

Παντοδύναμε Θεὲ, εἰς σὲ, τὸν ὁποῖον ὕμνω, εἰς σὲ, ὅστις μοι ἐμπνέεις τὴν φιλοδοξίαν καὶ μοι χορηγεῖς τὴν θησαυρὸν τοσοῦτων εὐγενῶν αἰσθημάτων, εἰς σὲ, ὅστις ἔδωκας εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ δῶρον τῆς ἀθανασίας, ποῖον ὄνομα ὀφείλω νὰ δώσω ὅπως σοὶ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου; Ἄ! ἂν δὲν δύναμαι νὰ εὐρῶ τοσοῦτον ὑψηλὸν ὄνομα, δέχθητι ἐκεῖνον, τὸ ὁποῖον εἶναι προσφιλὲς εἰς τὴν καρδίαν μου. . . Θέλω σὲ ὀνομάσει, φίλον τοῦ ἀνθρώπου.

Δὲν σὰς παραδέχομαι ὡς δικαστὰς τῶν στίχων μου, ψυχὰι ψυχραῖ, τὰς ὁποίας ἐν αἰσθημα κουράζει, μία ὄρμη ταραττει, καὶ αἱ ὁποῖαι πάντοτε ἡσυχαι εἰς τὰ σεβάσματά σου, φοβεῖσθαι μὴ ἰδέα τις ἐνθουσιασμοῦ, ὄρμη τις τῆς ψυχῆς διαταράξῃ τὴν ἡσυχίαν σου. Μακρὰν ἐμοῦ οἱ ἐκτεθηλυμένοι οὗτοι δόκτορες, οἵτινες κηρύττουσι τὴν ἀρετὴν με ἀπάθειαν εἰς πεζὸν λόγον ποταπὸν καὶ ἀνευ ψυχῆς, καὶ δὲν ἐξέρχονται ποτέ ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς ἀνίας καὶ τῆς ῥαθυμίας, αἵτινες κατέβαλον τὴν ψυχὴν των. Εἰς τοιοῦτον ἀντικείμενον ἀπαγορεύεται ὁ ἐνθουσιασμός; Μόνη ἡ κρίσις θέλει ἔχει τὸ προνόμιον νὰ ἐγγίση τὴν ἰσρὰν ἄρπην; ὁ δὲ ἐνθουσιασμός τῆς εὐφύιας εἶναι ἀμάρτημα; Ἐνταῦθα ἀμάρτημα θεωρεῖται ὅταν μείνη τις ἀπαθὴς καὶ ψυχρός. Ἐνταῦθα, μόνον τὸ πάθος εἶναι κρίσις καὶ ἡ ὄρμη φρόνησις: τὸ θυμιάμα διαδίδει ποτέ, χωρὶς νὰ καῖ, τὰ ἡδέα αὐτοῦ ἀρώματα; Ἄ! διατὶ ὄχι μὲν τοῦ γήρως ἐνάρκωσε τὴν μουσαν μου καὶ ἀπεκοίμισε τὴν εὐφύιαν μου! Διατὶ δὲν ἔχω καρδίαν καθαρωτέραν καὶ τόνους μᾶλλον ὑπερηφάνους! Ὅταν ἡ ψυχὴ ἐξάπτεται καὶ ὑφούται ἐπὶ τῶν πυρίνων αὐτῆς περὶ γων, ἂ! τότε δὴ τότε τὰ οὐράνια πνεύματα ἀπαντῶσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ συναρμόζουσι μετὰ τῆς φωνῆς του τὰς χρυσᾶς αὐτῶν ἄρπας! Ἀκούω τῶντι ἡ ὄνειρεύομαι ὅτι ἀκούω

μακρόθεν τὴν μουσικὴν αὐτῶν συμφωνίαν; Ἡ ἁρμονία τῶν μελωδικῶν αὐτῶν ἤχων διέρχεται διὰ τῆς ἀπείρου ἐκτάσεως καὶ ἔρχεται ἵνα καταγοητεύσῃ τὴν ἀκοήν μου; Ναί, οἱ τόνοι οὗτοι ἔρχονται ἐκ τῶν οὐρανῶν, τοὺς γνωρίζω ἐκ τῆς ἡδύτητός των. Διὰ τίνος θαυμασίας ἡδονῆς ἡ ψυχὴ μου ἐμέθυσε; Ὡ! πότε ὁ θάνατος, ὡς εὐμενῆς εἰσηγητῆς, θέλει εὐδοκῆσαι νὰ μὲ εἰσαγάγῃ εἰς τὰς μουσικὰς αὐτῶν συμφωνίας; πότε θέλει θέσει εἰς τοὺς οὐρανούς μίαν κατοικίαν κοινὴν εἰς τὰ ὄντα τῆς αὐτῆς φύσεως; Εὐτυχῆς ἡ ἡμέρα, ἥτις θέλει διαλύσει τὰ σκότη, ἐντὸς τῶν ὁποίων εἴμεθα βεβηθισμένοι, θέλει θραύσει τὰς ἀλύσεις μας καὶ θέλει συνασπίσει ἅπασαν τὴν χορείαν τῶν πνευμάτων πέραξ τοῦ Θρόνου καὶ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ αἰωνίου αὐτῶν πατρὸς! Ἡ ἐλπίς αὕτη παρέχει ἀπερίγραπτον χαρὰν εἰς τὸν ἀληθῆ ἄνθρωπον. Ἄνθρωπε, ὕψωσον τὸ καταβεβλημένον μέτωπόν σου, καθότι ἡ μελαγχολία σου ὑβρίζει τὸν Πλάστην σου. Ἴδὲ, διαλυόμενον τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ, τὸ ὁποῖον ὑψούτο μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀθανασίας. Ἴδὲ, ἐξερχόμενον ἐκ τῶν φρικαλέων τοῦ τάφου ἐρείπιων, τὸν λάμποντα Θρόνον, ἐφ' οὗ μέλλεις ν' ἀναβῆς, καὶ συγχώρησον τὸν θάνατον.

(Ἐκ τῆς Γαλλικ. μεταφρ. τοῦ Le Tourneur.)

Ο ΕΞΟΧΟΣ ΙΑΤΡΟΣ ΜΕ ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΝ ΕΝΔΥΜΑ.

Ἡ Νυκτοβάτις.

Εἰς τὰ περιχώρα τῆς πόλεως Ἐσδὸν, γεωργὸς τις καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἤκουον ἐκάστην νύκτα τινὰ, ὅστις ὑπήγαινε καὶ ἤρχετο, ἀνοίγων καὶ κλείων θύρας καὶ παράθυρα ἐντὸς τοῦ οἰκήματός των. Ὅτε κατὰ πρώτην φοράν ἤκουσεν αὐτὸν τὸν κρό-

τον, ὁ χωρικός ἐνόμισεν ὅτι ὁ ποιῶν αὐτὸν ἦτο κλέπτῃς, καὶ ἐπειδὴ ἦτο δειλὸς, δὲν ἀπεφάσισε νὰ ἐγερθῆ, ἀλλὰ προσεποιήθη τὸν κοιμώμενον.

Τῇ ἐπαύριον ἡ πρώτη του φροντίς ἦτο νὰ ἐρευνήσῃ ἐὰν τῷ ἐκλάπη τι, ἀλλὰ τὰ πάντα ἦσαν ἐν τάξει· δὲν ἐγνωρίζε δὲ τί νὰ σκεφθῆ περὶ τούτου, ἐπειδὴ δὲ τὸ αὐτὸ ἐξηκολούθει καὶ τὰς ἐπομένας νύκτας χωρὶς τὸ παραρικρὸν νὰ χαθῆ ἐκ τῶν ἐπιπλῶν του, ἐνόμισεν ὅτι Δαιμόνιον τι ἦλθεν, ὅπως συγκατοικήσῃ μετ' αὐτοῦ, (τρομερὸς συγκατοικὸς!)—Ἡ θυγάτηρ του, νέα κόρη δεκαοκταετῆς, δὲν εἶχεν ἀκούσει ποτέ τὸν παραρικρὸν θόρυβον, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τι ἐκ τῶν συνδιαλέξεων τῶν γενομένων μεταξὺ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς τῆς περὶ τοῦ καθημερινοῦ κρότου τῆς νυκτός.

Αὐτὸ ἐξηκολούθει ἐφ' ἱκανὸν καιρὸν, ὅταν μίαν τῶν νυκτῶν ὁ γεωργός, ὅστις πλέον εἶχε συνηθίσει εἰς αὐτὸ, ἀκούῃ τὸν μυστηριώδη συγκατοικὸν τῆς οἰκίας του διερχόμενον ἔμπροσθεν τοῦ δωματίου του, τότε ἐγείρεται, διότι ἡ συνήθεια τὸν ἔκαμνε νὰ ἀποβάλῃ ἐν μέρει τὴν δειλίαν του, καὶ εἶδεν ἐκ τίνος ὀπῆς τῆς θύρας ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς του, ὅταν ἐγνώρισεν ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος δαιμόνιον δὲν ἦτο ἄλλο, εἰμὴ ἡ θυγάτηρ του, ἡ ὁποία ἔκαμνε τὸν συνειθισμένον τῆς περιπάτου, ἡμίγυμνος, καὶ κρατοῦσα φῶς εἰς τὰς χεῖρας. Εὐθὺς λοιπὸν ὁ φόβος του διελύθη, ἀνοίγει τὴν θύραν καὶ προχωρεῖ πρὸς αὐτὴν ὅπως ἐξετάσῃ τὸ αἶτιον τοῦ παραδόξου νυκτερινοῦ αὐτῆς περιπάτου· ὅμως ἐκεῖνη χωρὶς νὰ τὸν ἴδῃ, οὔτε κἀν νὰ τὸν ἀκούσῃ, διέρχεται ἔμπροσθέν του τραγωδοῦσα ἤχόν τινα Πόλλας... δυστυχῆς νέα, κοιμᾶται, εἶναι νυκτοβάτις!

Τὴν ἐπιούσαν ὁ δυστυχῆς πατὴρ τρέχει πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ ἱατροῦ καὶ διηγεῖται αὐτῷ τὴν ὑπόθεσιν· ὁ ἱατρὸς μὲ λύπην του τῷ λέγει ὅτι οὐδὲν μέσον θεραπείας ὑπάρχει δι' αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν, τῷ συνιστᾷ

ΘΑΙΒΕΡΑ ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ.

A.

ὅμως αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν ἐπ' αὐτῆς.

Ἡ σύζυγος τοῦ γεωργοῦ δὲν εὐρέτι ἄλλο νὰ κάμῃ πρὸς παρηγορίαν τῆς, παρὰ νὰ τρέξῃ εὐθὺς καὶ δόσῃ ἔχθεισιν τῶν γεγονότων εἰς ὅλας τὰς γειτόνους τῆς, φωνάζουσα καὶ κλαίουσα καὶ ἐξετάζουσα ἂν ὑπάρχῃ καμμία ἱατρία δι' αὐτὸ τὸ πάθος.

Πῶς; καμμία ἱατρία; λέγει μία ἐξ αὐτῶν, ἡ ὁποία ἐπηγγέλλετο τὸν ἔμπειρον ἱατρὸν εἰς ὅλα, χωρὶς ποτὲ νὰ σπουδάσῃ τίποτε. Πῶς καμμία ἱατρία; Λοιπὸν ὁ ἱατρὸς σας εἶναι ἀμαθής. Ὁχι, ὄχι, φίλη, δὲν πρέπει ἡ κόρη σου νὰ μείνῃ οὕτω· Χριστέ μου! ἡ κόρη σου εἶναι μαγευμένη· ἄφες με, ἐγὼ θέλω τὴν ἱατρεύσει καὶ ὀργήγορα.

Ποῖαν ἀπάντησιν δίδει τις εἰς τοιοῦτον ἱατρὸν, ὅστις εἶναι τόσον βέβηκος διὰ τὴν πράξιν του; οἱ καλοὶ γεωργοὶ ἐδέχθησαν παρσυθῆς.

Οὕτω λοιπὸν τὴν ἐπομένην νύκτα ὁ χωρικός μετὰ τῆς συζύγου του, τῆς γείτονος καὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς ἐστάθησαν ἀπαρητήρητοι εἰς τι μέρος, ἐξ οὗ ἡ νυκτοβάτις διήρχετο. Ὅτε ἡ δυστυχῆς κόρη ἐφάνη, εὐθὺς καὶ οἱ τέσσαρες ἤρχισαν νὰ ἐκβάλλωσι φωνὰς τρομεράς· ἡ νεάνις εἰς αὐτὸν τὸν θόρυβον ἐξυπνᾷ μὲ τρόμον, ἐκβάλλει φωνὴν δυνατὴν καὶ πίπτει μετὰ νευρικῶν σπασμῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἦσαν ἀναγκασμένοι νὰ τὴν κρατῶσιν ἰσχυρῶς, διότι ἄλλως ἠδύνατο νὰ κτυπήσῃ εἰς τι μέρος τοῦ σώματος.

Καθὼς λοιπὸν τὸ προεῖπεν ὁ ἔμπειρος ἱατρὸς μὲ τὸ γυναικεῖον φόρεμα, ἡ δυστυχῆς κόρη δὲν εἶναι πλέον νυκτοβάτις, ἀλλὰ τρελλή!... Ἴδου λοιπὸν ὁποῖα ἀποτελέσματα φέρουσι πολλάκις αἱ ἀνόητοι συμβουλαὶ τινῶν γυναικῶν, ἐπαγγελλομένων τὴν τέχνην τοῦ Ἱπποκράτους.

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

ὑπὸ Π. Βουρουκλά.

Εἰς τὰς γλυκεῖας καὶ τερπνὰς τοῦ ἔαρος ἡμέρας
Ὅποτε 'ς τῆς νεότητος πλανώμην τὰς χιμαῖρας,
Κ' εἰς λιθαργίας ὄνειρα χρυσαῖ βεβηθισμένους,
Μὲ παιδικῆς ἀπλότητος καρδίαν ἐμπνευσμένους,
Ἐδῶθην εἰς τοὺς γλυκασμούς τῶν πόθων μου τῶν πρώτων
Εἰς τὴν τρυφὴν τὴν ἔλθιον, τὸ νέκταρ τῶν ἐρώτων:
Μίαν ἡγάπων ἔμμανῶς κ' ἐκείνης τὴν γλυκεῖαν
Ἐπόθουν νὰ ἀξιώθῃ ἐρατεινὴν φιλίαν·
Τὴν καλλονὴν τῆς θεωρῶν ἐθαύμασα κ' ἔκείνου
Τὴν δύναμιν τοῦ Πλάσουργοῦ, τοῦ ῥόδου καὶ τοῦ κρίνου.
Καὶ ὅτε μὲ τὰ ῥόδινα ἐμειδίωσες χεῖλη,
Ἐλέγες ἐτι δι' αὐτῶν ὁ Πλάστης μας σ' ὠμίλει·
Κ' ἡλαλίε τῆς λιγυρᾶ ὡς ἄρπης γλυκὺς τόνος,
Ἐμέλπεν ἄσμα νόμιζες πλάνητος ἀηδόνος·
Καὶ τότε ἠσθάνθην τῆς ψυχῆς θείας ἀγαλλιῶσεις,
Ὅπότεν 'ς τῶν βλεμμάτων τῆς ἐπέισθην τὰς ἐκφράσεις.
Καὶ τοῦ ἀγνοῦ τῆς πρὸς ἐμὲ ἔρωτος τὴν ἠδεῖαν
Φιάλην ἀπερῆφθησα, μεθύων ἀμθροσίαν·
Κ' εἰς γλυκασμούς τοῦ ἔρωτος 'ς τ' ἀκρόετα πελάγη
Ἄφηναι τὴν καρδίαν μου ἀθῶως νὰ διάγῃ.
Τὸν κόσμον ἔλον θεωρῶν ῥόδων καὶ κρίνων κηπόν,
Αὐάδα χρυσαλλίδων τοῦ ἡμάς τοὺς δύο εἶπον.
Καὶ προσέδουκον τὸν καιρὸν ἐνώσεώς μας ἔνθους,
Ἀπέιχον τοῦ νὰ φαντασθῶ προσέγγισιν τοῦ πένθους!
Ἠγγύουν, φεῦ! τὸ φθονερὸν τῆς τύχης τῆς ἀστάτου,
Ἠγγύουν τὴν ταυτότητα ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου!
Καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 'ς τὴν γῆν πῶς ἔφθασε προσκαίριως,
Ξένη, δραπέτης ἀγγελοῦ, τὸ ἔμαθον ἀκαίριως!...
Πλὴν ὅταν εἶδον πίπτουσα τὰ φύλλα δενδρῶν ἡλίου,
Εἰς φθινοπώρου τὴν ψυχρὰν πνοὴν ἄνευ ἡλίου,
Ὅταν τὸν μαῦρον οὐρανὸν καὶ τὰ γυμνὰ στελέχη,
Ἐίδον τὴν φύσιν πένθιμον εἰκόνα νὰ παρέχῃ,
Ὡ! τότε φεῦ! ἐνόησα τὸ πᾶν πῶς ἀλλοιοῦται,
Τὴν χελιδόνα ἐκ τῆς γῆς φεύγουσαν νὰ ὑψούται.

B.

Εἰς τῆς σελήνης τὸ ὄχρον τὸ φῶς μιᾶς ἐσπέρας,
Προσῆυχτο κ' οἰμῶζοντας ἤκουσα τοὺς ἀέρας,
Μὲ τὴν λευκὴν τῆς τὴν στολὴν ὡς Νύμφη Οὐρανία
Προσῆυχτο κ' ἤκούετο ἀγγέλων ὑμνοῦδία.
Τὴν ῥοδογάλακτον μορφὴν μαραινομένην εἶδα,
Τὰ πορφυρὰ τὰ χεῖλη τῆς λευκὰ φεῦ! παρ' ἐλπίδα!
Πλὴν τοὺς γλυκεῖς τῆς ὀφθαλμούς τὰς βλέψεις τῆς
ἐκείνας,
Μ' ἀγγελικὰς ἐφώτισαν τὰ Χερουβὶμ ἀκτῖνας.
Εἰς μάτην ἔσπευσα εὐθὺς 'ς τὴν γῆν νὰ τὴν κρατήσω,
Μὲ δάκρυα καὶ οἰμωγὰς τὸν Πλάστην νὰ ἐλκύσω:
Τὸ γόνυ κλίνας ἔμπροσθεν αὐτῆς ὡς ἀκουσίως,
Αἰβάνου, σμύρνης τὴν ὀσμὴν ἠσθάνθην ἀφηνειῶς·
Καὶ μ' εὐχον κ' ἀγγελικὴν φωνὴν ἀγαθωτάτην,
ἤκουσα κύπτων ἑξαλλος φωνὴν τῆς τὴν ὑστάτην:
« Φίλτατε!... ὁ Κοινός... Πατὴρ μὲ κράζει... καὶ
σημαίνει... »

- Εὐφρόσυνος... ἡ Πατρικὴ... ἀγκάλῃ... μὴ προσμένει...
  - Ἐχε ὑγείαν... φίλτατε!... ἴς τὰ νέφη... ἀναβαίνω...
  - Τὴν ἔνωσίν μας... τῶν ψυχῶν... ἱπάνω... ἀναμένω...
- Ἠθέλησα νὰ κινηθῶ πλὴν ἔπεσα εἰς δούλος,
Τὸν ἄγγελον ἀναζητῶ, ὑπῆρξεν ἡ ἡν μῦθος;...

Γ.

Ἐκτοτε καὶ τὸν πόδα μου κλονοῦμενον σφρίζω,
Κυρτῶν ἤδη τὸ σῶμά μου, κόμην λευκὴν κομίζω.
Καὶ τὰς τοῦ πλάνητος αὐτοῦ πολυκυμάντου κόσμου,
Διέρχομαι τὰς ἀτραπούς μὲ βλάβην τοῦ νοός μου.
Ἐνα μου πόθον μελετῶ, τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου,
Νὰ ἐκανεύρω τὴν ψυχὴν, τὴν φίλην τῆς ψυχῆς μου,
Τὸ ἀπλανὲς τὸ ὄμμα μου ἀσκόπως περιφέρω,
Μὴ τὰ σιγῶντα χεῖλή μου τοὺς ὕμνους τῆς προφέρω.

Δ.

- Ὡς εἰς τὴν σιδηρᾶν αἰχμὴν δρεπάνου ὑποκύπτει,
- Μὴ στάχτας ἄνθος ὀμοῦ πρὶν μαρανθῆ, φεῦ! πίπτει:
- Οὕτως, ὡ ἄνθος εὐγενές, ὑπέκυψας, φεῦ, νέον,
- Εἰς τοῦ θανάτου τὴν αἰχμὴν σφριγόν, εἰσέτι πνέον.
- Ὁ ἥλιος ἴς τοῦ ἔαρος ἡμέρας τὰς αἰθρίους,
- Ἀπορροφᾷ τὰ ὕδατα καὶ εἰς κρουνοὺς μυρίους,
- Ἀφίρει νὰ κατέρχωνται ἴς τὴν γῆν μὲ ἀφθονίαν,
- Εἰς φθινοπώρου τὴν νεκρᾶν τῆς φύσεως κηδείαν.
- Φεῦ! οὕτως εἰς τὰς γλυκερὰς ἡμέρας εὐτυχίας,
- Τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς χαρᾶς, νεότητος ὀλβίας,
- Ἐσύναια τὰ δάκρυα νὰ πλημμυρίσουν ἤδη,
- Εἰς τὴν σπαραξικάρδιον κηδείαν σου, ὦ φίλη!...

M. A.

Εἰς νεόν ποιήτην.

Τῷ φίλῳ Αλ. Ζωηρῷ.

Ζῆς ἴς τὸν κόσμον καὶ ζῆς μόνος,
ὁ ὀμιλοῦν δὲν ὀμιλεῖς
πρὸν ἕνα ἔλος χρόνος
καὶ οὐ πάλιν δὲν λαλεῖς,

Τ' ὄμμα σου ἴς τὴν γῆν δὲν βλέπει,
βλέπει εἰς τὸν οὐρανόν,
ἕλλο χρῶμα δὲν σὲ τέρπει
μεναχὰ τὸ γαλανόν.

Ἰπὸ τὴν μασχάλην φέρεις
ἕνα πάντα ποιήτην,
καὶ μὲ τὰ ἑωστά σου χαίρεις
ἔταν εὐρῆς τὸν ἦ τ' ἦν.

Μελομένη εἶν' ἡ φίλη
τῆς ψυχῆς σ' ἠποθητῆ,
αὐτὴν ἔχεις εἰς τὰ χεῖλη,
ἡ πνοὴ σου εἶν' αὐτῆ.

Ω! ΜΗ ΚΟΙΜΑΣΑΙ!

Ἀσματίον

Ἐπὶ τοῦ ἤχου « Ah! si ben mio coll' essere »
τοῦ Μελοδράματος « il Trovatore. »

Τῆ Δεσποινίδι Κ' Ρ'

4

Ὁ! μὴ κοιμᾶσαι! ξύπνισε
ψυχὴ χαριτωμένη!
Ὁ κόσμος Σὲ τὸ ἄστρον του
Ποθεῖ καὶ περιμένει
Τὰ κρίνα τὰ τραντάφυλλα
Διὰ Σὲ μοσχολοῦνε
Τ' ἀηδόνια ἴς τὰ κλαδάκια των
Διὰ Σένα κλαδοῦνε
Διὰ Σένα Περιστερί μου
Τοῦ Στήθεος μ' ὁ παλμός
Διὰ Σὲ, διὰ Σὲ, κι' ὁ ἐνθέρμος
Ὁ μαῦρος στεναγμός.

2

Ὁ! ξύπνα, ρίψε γύρω σου
Τ' οὐράνιον σου βλέμμα,
Ἄ! ξύπνισε καὶ φόρεσε
Τὸ ροδινόν σου στέμμα!
Καὶ τ' ἀνθ' εὐθὺς θ' ἀνοίξουνε
Κ' εὐθὺς θ' εὐδιωάσουν
Κ' οἱ ἄγγελοι τ' ἀδελφία σου
Εὐθὺς θὰ μεδιάσουν.
Ἄ! ξύπνα καὶ χαϊρέτησε
Τὴν φίλην σου Ἀγγή
Διὰ νὰ χαροῦν τ' οὐράνια
Διὰ νὰ γελάσῃ ἡ γῆ.

3

Ἄχ! ξύπνησε καὶ ἀνοίξε
Τὰ μάτια τὰ γραμμένα
Ὁ Πλάστης δὲν τὰ ἔκαμε
Διὰ νᾶναι σφαλισμένα
Ὁ ἀνοίξῃ τα κτύπηξε
Τῆς φύσεως τὰ κάλλη,
Ἰδε, ἰδε τὸ στήθος μου
Διὰ Σένα πόσον πάλλει!
Ἐλα νὰ λησμονήσωμεν
Ἰς τὴν χάριν τῆς Ἀγγῆς,
Ἰς τὰ ὄνειρα τοῦ ἔρωτος
Τὰ βάσανα τῆς γῆς.

Αλ. Ζωηρός.

ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ.

Ἐπὶ τοῦ ἤχου, « Vienni meco sol di rose,
τοῦ Μελοδράματος « Ernani. »

1

Ἐνα θράδυ τὸν χειμῶνα
Ὅταν εἴμεθα οἱ δύο
Κι' ἀψηφούσαμεν τὸ κρύο
Κι' ὠμιλούσαμεν γλυκὰ,
Δὲν θυμᾶσαι πόσα λόγια
Μὴ τὰ ἀπιστὰ σου χεῖλη,
Ὁ γλυκεῖα τότε, φίλη,
Μ' ἔλεγες ἐρωτικά;

2

Ἐλησμώνησες τὰ πάντα
Καὶ τοὺς ἔρκους καὶ φιλίαν,
Ἰς τὴν σκληρᾶν σου τὴν καρδίαν
Κανὲν αἰσθημα δὲν ζῆ!
Ποῦ ἡ ἐποχὴ ἐκείνη
Τῶν ἐρώτων ἡ γλυκεῖα,
Ποῦ ἐκαί' ἡ εὐτυχία,
Ποῦ τῶν πόθων ἡ πηγὴ!

3

Ἰς τοὺς ψευδεῖς σου τώρα ἔρκους
Ποῖος ἄρα νὰ πλανᾶται,
Καὶ φρονεῖ πῶς ἀγαπάται,
Κι' ὡς τρελλὸς σὲ ἀγαπᾷ;
Ἄς τὸ μάθη, δεῖ εἶναι
Εἰς σὲ μόνον δεδομένον
Τὸν ἀθῶον ἐρωμένον
Ἀσπλαγγνα νὰ ἀπατᾷ!

ΑΝΕΚΔΟΤΑ.

1.

Πειρατὴς συλληφθεὶς προσήχθη ἐνώπιον
τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου δέσμιος διὰ ν' ἀ-
νακριθῆ καὶ λάβῃ τῶν πράξεών του τὰ ἐπί-
χειρα. Ἐρωτώμενος λοιπὸν ὑπὸ τοῦ Ἀλε-
ξάνδρου ἐν τίνι δικαίωματι καταμαστίζει
διὰ τῆς πειρατείας τὰ πελάγη καὶ κατα-
στρέφει τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον;
ἐν ἐκείνῳ τῷ δικαίωματι, βασιλεῦ, ἀπῆν-
τησεν ἀφρόβως ὁ πειρατὴς, δυνάμει τοῦ ὁ-

ποίου καὶ σὺ κατερμημόνευσες τὴν Οἰκουμένην.
Καὶ ὅμως, Μεγαλειότατε, ἐγὼ μὲν, διότι
ἐξασκῶ τὸ ἔργον μου δι' ἑνὸς πλοιαρίου,
ὀνομάζομαι πειρατῆς, σὺ δὲ, διότι
ἐξασκεῖς τὸ ἰδικόν σου διὰ μυριάδων
στρατιᾶς, ὀνομάζεσαι Ἀὐτοκράτωρ.

2.

Μεγάλως πόλεως κάτοικος περιφρονῶν
ἀσημάντου χωρίου κάτοικον, τὸν ἀπεκάλε-
σε χωριάτην. Ὁ περιφρονηθεὶς χωρὶς
ποσῶς νὰ δειλιάσῃ, ἀπῆντησεν ὑπομειδιῶν
« Ἐχεις δίκαιον, Κύριε, τὸ βλέπω κ' ἐγώ »
« πλὴν συλλογίσου ὅτι, ἐγὼ μὲν, ἐπειδὴ
» εἶμαι ἀπὸ μικρὸν χωρίον, εἶμαι μι-
» κρὸς χωριάτης, σὺ δὲ ὡς κά-
» τοικος μεγάλου, ἀρμόζει, καὶ δὲν τὸ
» ἀρνεῖσαι, νὰ ὀνομάζεσαι καὶ μεγ-
» λος χωριάτης. »

3.

Ἐπὶ τοῦ βασιλέως τῆς Σκωτίας Ἰακώβου
τοῦ Β'. καθρέθη δι' ἀπειθειαν ἱερεὺς τις
δυνάμει τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κανόνων.
Καθ' ἣν στιγμὴν δὲ ἐτελεῖτο ἡ πράξις, ὁ
καθαίρουστος σείων τὴν κεφαλὴν καὶ μυ-
κτριζόμενος ἔλεγε μόνος του. « Ἄϊ, ἡ
» πράξις αὕτη σαμπόσας μυριάδας ψυχῶν
» ἔχει νὰ κατευοδώσῃ εἰς τὸν ἄδην ἄ-
» ναυλα! » « Καὶ πῶς; τὸν ἠρώτησεν
ἡ παρατυχοῦσα Ἀρχή, « μὴ μελετᾷς καμ-
» μίαν στάσιν κατὰ τῶν καθεστώτων; »
« Ὁχι, ἀπῆντησεν ὁ καθαιρεθεὶς, ἀλλ' ἐ-
» συλλογίσθηκα νὰ κάμω τὸν ἱατρόν. »

4.

Ἰεροκῆρυξ ἐρμηνεύων ποτὲ ἀπὸ τοῦ Ἄμ-
βωνος τοὺς Μακαρισμοὺς εἰς τοὺς ἐκκλη-
σιαζομένους, ἐγρονθοκόπει ὡς σκιαμάχος
κ' ἐμεγαλοφῶνει ὡς μαινόμενος, διότι ἐνό-
μιζεν, ὡς συνήθως γίνεται, ὅτι τὰ σχήμα-
τα καὶ μάλιστα τὰ θεατρικὰ, καὶ αἰφωναί

καὶ μάλιστα αἱ ἐξαλλοὶ καὶ ἄγριοι, δι-
δουσιν οὐσίαν εἰς τὸν λόγον καὶ ἐνέργειαν.
Εἰς τὴν διδασχὴν ἐκείνην εὐρέθη καὶ τις
ἡγεμονίς, γνωρίμη εἰς τὸν Ἱεροκῆρυκα.
Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν λοιπὸν πλησιάσας πρὸς
τὴν Κυρίαν ὁ Ἱεροκῆρυξ τὴν ἠρώτησε, πῶς
ἐφάνη εἰς αὐτὴν τῶν Μακαρισμῶν ἡ Ἑρμη-
νεΐα; Καλλίστη, ἀπεκρίθη ἡ Κυρία, ἀλλὰ
παρελείφατε, ἀγιώτατε πάτερ, τὸν οὐσι-
ωδέστατον Μακαρισμὸν. « Μακάριοι ὅσοι
» δὲν εὐρέθησαν εἰς τὴν διδασχὴν Σας. »

Γυναικεῖον Στρατήγημα.

Τοῦ περιφήμου ἀγαλαματοποιοῦ Πραξι-
τέλους τὰ ἔργα ἀείποτε ἐθαυμάσθησαν
τούτων δὲ διαπρεπέστατα, διὰ τὰ ὅποια
καὶ ὁ ἴδιος ἐμεγαλοφρονεῖ, ἦσαν δύο· εἰς
Σάτυρος καὶ εἰς Ἔρωσ. Ἡ διαβόητος Φρύ-
νη, τῆς ὁποίας ὁ ἐρμολύφος ἦτο ἐραστής,
ἐζήτηε παρ' αὐτοῦ τὸ κάλλιστον τῶν ἔρ-
γων του, ὁ τεχνίτης ὑπέσχετο, ἀλλ' οὐδέ-
ποτε ὠμολόγει ποῖον τῶ ἐφαίνετο κάλ-
λιστον. Ἡ πανοῦργος Φρόνη εἶχεν ἐρμη-
νευμένον τὸν ὑπηρετὴν τῆς τὸ ἐξῆς τέ-
χναςμα. Ἐνῶ διήκει μετὰ Φρόνης καὶ
Πραξιτέλους ὁ ἐπαγωγὸς διάλογος, εἰσέρ-
χεται δρομαῖος ὁ ὑπηρετὴς καὶ ἐναγωνίως
λέγει, « πυρκαϊὰ ἐξεβράγη εἰς τοῦ Πραξι-
» τέλους τὸ οἶκημα καὶ κινδυνεύουσι πάντα
» σχεδὸν τὰ ἐν αὐτῷ ἔργα του ν' ἀποτε-
» φροθῶσι. » Ταρχθεὶς διὰ τὴν εἶδησιν ὁ
Πραξιτέλης, ἔδραμεν ἔξω καὶ ἔλεγεν· « ἄ-
» πάλεσα τοὺς κόπους μου, ἂν καὶ ὁ Σάτυ-
» ρος καὶ ὁ Ἔρωσ. » ἡ σύχασε, Πραξιτέλη,
» καὶ μὴ ταραχθεῖσαι, ἐφώνησεν ἡ Φρόνη·
» διότι ἐκ τῆς πλαστῆς ταύτης εἰδήσεως
» ἐφωράθησ ποῖον τῶν τεχνουργημάτων σου
» θεωρεῖς ἀριστούργημα. » Οὕτω λοιπὸν ἡ
πανοῦργος Φρόνη παγιδεύσασα τὸν Πραξι-
τέλην, ἔλαβε δι' ἐκαστὴν τὸν Ἔρωτα. (Πηχσ.
Α'. κ. 1.) *

**

ΓΝΩΜΙΚΑ.

- Ὁ Θεὸς ἀργεῖ, ἀλλὰ δὲν λησμονεῖ.
- Τὰ φέρεῖ ἡ ὥρα, χρόνος δὲν τὰ φέρεῖ.
- Ὁ παῖός εἶναι ἰατρός.
- Ἄργυρο τὸ μίλημα, χρυσοὺς τὸ σιῶπα.
- Οἱ πολλοὶ καρδοκυρατοὶ πνίγουν τὸ καρὰβι.
- Ἡ νύφη ἔς τὰ πεθερικά χωρὶς γαμβρὸν τί θέλει;
- Τοῦ παιδιοῦ ἡ κοιλία κοφίνι,
Καὶ τρελλὸς ὅπου τοῦ δίνει.
- Κάθισε στραβὰ, μόνον κρῖνε ἴσια.
- Ὅπου φτεῖ τὸν αὐρανὸν, φτεῖ τὰ μευτρά του.
- Τ' ἄλογο πού χαρίζουσι ἔς τὰ δόντια μὴ τὸ βλέπης.
- Τὸν ξένον εἰς τὸ σπῆτι σου γιὰ μαρτυριὰ τὸν ἔχης.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Παρά πάντων τῶν ἀνθρώπων ὡς θεὸς ἐδοξάζομαι,
Καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὡς τοιοῦτος ἐτιμῶμαι.
Ἐὰν θέλῃς νὰ μὲ εὕρης, μάθε ὅτι τ' ὄνομά μου
Ἐπὶ σύμφωνα ἀρχίζει δύο· ἀλλ' ὡ συμφορά μου!
Ἄν τὰ ἀρκτικά στοιχεῖα ἤθελες νὰ ἀπαβάλῃς,
Ἐπειδὴ στολήν ἀρχεῖαν ἐν τῷ ἅμα θὰ μοῦ βάλλῃς,
Εἰς τετράποδόν τι ζῶον θὰ μὲ ἔδῃς μορφωμένον.
Ἄναγκαῖον μὲν, ἀλλ' ὅμως λίαν καταφρονημένον.
Ἴσως εἰς αὐτὸ τὸ ζῶον σὺ δὲν ἔχεις τόσην κλίσιν,
Δι' αὐτοῦ ὅμως θὰ εὕρης τοῦ αἰνίγματος τὴν λύσιν.

M. M. II.

Λύσεις τῶν ἐν τῷ Δ'. φυλ. αἰνιγμάτων.

τοῦ α'.

Μορφεύς-Ὀρφεύς.

τοῦ β'.

Κεράσι.

τοῦ γ'.

Φέρετρον.